

Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

СВОБОДА UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302

PIK XCIII. Ч. 65. ДЖЕРЗІ СІТІ і НЬО ЙОРК, ВІВТОРОК, 8-го КВІТНЯ 1986 ЦЕНТІВ 25 CENTS, JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, APRIL 8, 1986 No. 65. VOL. XCIII.

ЗБУДУЙМО РЕПРЕЗЕНТАТИВНИЙ ДІМ ДЛЯ НАШОГО МУЗЕЮ

ЗАКЛІК КОМІТЕТУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ В НЬО ЙОРКУ

Дотеперішній розвиток і успіхи Українського Музею в Нью Йорку свідчать про його важливу роль у житті нашої спільноти та про великі можливості його подальшого зростання.

Українська культура на рідній землі і поза нею буде розвиватися і збагачуватися. Серед нашої громади є і будуть талановиті мистці, творці яких треба зберігати як наці національні скарби.

Протягом майже десяти років американська преса, радіо і телевізія не тільки відзначають діяльність Українського Музею, але ставлять його на рівні подібних установ державних народів. Молодшим поколінням українців, що ростуть поза межами України, Музей дає нагоду пізнати свою культуру спадщину та вчитися її шанувати й любити, нею гордитися.

Щоб якнайкраще використати можливості, які відкриваються перед Українським Музеєм, йому потрібне більше приміщення, бо тільки тоді він зможе поширити свій етнографічний відділ і відкрити постійний образотворчий відділ, де будуть показувати твори наших мистців, що з них деякі мають світову славу. Треба поширити історичний відділ з виставками таких подій з новітньої історії України, як українські визвольні змагання, голод 1932-33 років, дії Української Повстанської Армії, дисидентський рух 60-тих і пізніших років.

Здобувши належне місце між музеями Америки та маючи кваліфікованих професіоналів-музейників, Український Музей в Нью Йорку має всі дані щоб стати репрезентантом української культури та історії в Америці.

Щоб допомогти здійснити цю візію, створився Комітет розбудови Українського Музею в Нью Йорку, що складається з людей, які погодилися взяти участь в акції придбання для музею більшого приміщення.

Наприкінці грудня 1985 року в місті Нью Йорку закуплено площу землі за суму 1,250,000 доларів, на якій зплановано збудувати новий модерний музей, що відповідатиме вимогам нашого часу та завдан-

(Закінчення на стор. 7)

В Ірвінгтоні влаштовують літературно-музичне матіне

Ірвінгтон, Н. Дж. — 28-ий Відділ Союзу Українок Америки в Ньюарку, Н. Дж., влаштовує літературно-музичне матіне, в неділю, 13-го квітня ц.р., о год. 3-ій по полудні, тут в Українському Народному Домі при 140 Проспект авеню.

В програмі візьмуть участь: Міра Гармаш — Івга Жак — лірика сатира, Ульяна Люболич — нарис з пережитого, Одарка Полянська — гра на арфі і Роман Василюшин — сатиричні прозирки до епіграм. Опісля буде чай, кави і солодке.

УВАН проголосив стипендію

Нью Йорк. — Українська Вільна Академія Наук у ЗСА повідомляє що на 1986-87 академічний рік їй стипендію фонду ім. проф. Олексія Петрова виділено стипендія в сумі 1,000 дол. для студентів-кандидатів на наукові ступені магістра чи доктора, або для молодих науковців з українознавчих дисциплін.

Матеріали слід надсилати на адресу: Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., Inc, 206 West 100th St., New York, N. Y., 10025, Attention: Petrov Fellowship.

Мрія восьмирічної дівчинки не здійснилася...

Джерзі Сіті, Н. Дж. — Українську громаду на початку січня облетіла вістка, що її подала за Ассошіейтед Пресс „Свобода“ в числі з 4-го січня ц.р., що восьмирічна дівчинка Соня Коваль з Конкорду, Масс., написала по-українськи листа до генерального секретаря ЦК КПСС Михайла Горбачова, а англійський переклад цього листа із рідзваними побажаннями вислала до президента Роналда Регена. В листі вона прохала Горбачова, щоб він дозволив її вуйкові Орестові Салецькому, який мешкає з родиною в Сибірі, відвідати родину у ЗСА.

Св. п. О. Салецький

Воєнні події Другої світової війни розлучили цю родину. Частина її виїхала на Захід, спочатку до Німеччини, а згодом до ЗСА, а Орест Салецький, тоді ще немовля, залишився в опіці своєї бабуні Ксені і дідуся Івана Гуляйгрозьких.

Соня, довідавшись, що американська дівчинка Саманта Смит написала листа до тодішнього генерального секретаря і президента СССР Юрія Андропова, вирішила написати до Горбачова, бо, як вона каже в

В Едмонтоні переведено інформативну конференцію

Едмонтон, Альта. — Тут в суботу, 5-го квітня ц.р., відбулася щоденна конференція призначена для канадської публіки з інформаційними доповідями в англійській мові про українське питання у Другій світовій війні у зв'язку з останніми нападами на українців в Канаді та ЗСА.

Інформативна конференція організована була Комісією Людських Прав при Комітеті Українців Канади, а господарем її в Едмонтоні був місцевий Клуб Українських Професіоналів і Підприємців.

Сесію відкрив Любомир Маркевич, голова клубу, а в програмі було ряд інформативних доповідей, наприклад, проф. Тараса Гуначка з Ратгерського університету в ЗСА про життя українців, проф. Богдана Кравченка з Канадського Інституту Українських Студій на тему українці під окупацією націонал-соці-

лізму, Мирослава Юркевича з того ж інституту на дві теми — українці в німецьких військових формаціях і післявоєнна еміграція, д-р Дейвіда Марплос з того ж інституту про совєтські погляди на український націоналізм.

Голова Комісії Людських Прав при КУК Іван Григорович говорив про перебіг праць комісії Дешене і мобілізацію української спільноти в Канаді з того приводу, а Надія Дякун про працю тієї комісії і українське спільноту в Києвеку. Вкінці про діяльність ОСІ на терені ЗСА дав інформації адвокат Павло Зумбакіс із Чикаго.

Щільний зміст односторонньої конференції був спрямований на подання фактичних інформацій про українських діячів у зв'язку з останніми протиукраїнськими акціями та поширення цих інформацій серед канадського населення.

Студія Мистецького Слова іде в турне

Нью Йорк. — Студія Мистецького Слова Лідії Крушельницької поставила комедію К. Гольдони у перекладі О. Варави „Слуга двом панам“, яка відбудеться в Нью Йорку в неділю, 20-го квітня ц.р., о год. 3-ій по полудні в залі Фешин Інститут оф Технолоджі, при 227 Захід 27-ма вул. Перепродаж квитків: „Арка“, „Сурма“ і при касі. Увесь прихід призначений на Український Музей.

при вул. Расн і 9-та миля. Квитки в перепродажу в українських кредитівках „Будучність“ і „Самопоміч“ і при касі.

ВЕЛИКОДНІЙ БАЗАР В ПЛАСТОВОМУ ДОМІ

Нью Йорк. — 2-ий Курнів УПС „Ті, що греблі рвуть“ Плавня Нью Йорк — Нью Джерзі, запрошує громадянство відвідати їхній Великодній базар, який відбудеться в суботу, 26-го квітня ц.р., від год. 11-ої до 3-ої годиною по полудні, тут в Пластовому Домі, при 144 Друга авеню в Нью Йорку. Дохід призначений на обору українського імені. На базарі можна буде набути традиційні великодні печиво, писанки, вишивки тощо.

Десять православних хорів візьмуть участь у концерті

Мейплвуд, Н. Дж. — В неділю, 20-го квітня, о год. 3-ій, по полудні, Українська Православна Ліга Америки, Відділ Нью Йорк — Нью Джерзі влаштовує 6-ий щорічний великий концерт в Українському Культурному Центрі при катедральній церкві св. Андрія Первозваного в Бавнд Бруку, Н. Дж.

В концерті візьмуть участь 10 парафіяльних хорів з Нью Джерзі, Нью Йорку, Пенсильванії і Делаверу. В програмі — літургійний спів східного обряду, який згідно з традицією буде виконаний без акомпаньяменту музичних інструментів. Деякі літургійні мотиви походять з ХУП століття.

У концерті візьмуть участь 10 парафіяльних хорів з Нью Джерзі, Нью Йорку, Пенсильванії і Делаверу.

Цю щорічну імпрезу започаткував кілька років тому о. Іван Наконечний, парох церкви св. Вознесіння в Мейплвуді, Н. Дж., який є головним координатором Української Православної Ліги для відзначення 1000-ліття Христіянства в Україні, маючи на увазі, що щорічна імпреза уможливить відповідне приготування до великого святкування 1000-ліття Христіянства в 1988 році. Минулорічний концерт був теж в Бавнд Бруку.

Митрополит Мстислав, Архієпископ Філадельфій і Первоєрарх Української Православної Церкви в ЗСА і Європі, і Єпископ Антоній будуть серед почесних гостей. Заключною точкою програми буде виступ об'єднаного хору з 350 хористами і диригентом Тарасом Павловським з Бавнд Бруку. Інштитивний комітет, який очолює Стефанія Дуткевич, голова Відділу Української Православної Ліги в Нью Йорку і Нью Джерзі, запланував цей концерт перетворити на Великодній, щоб рівночасно відзначити Великий піст. Прихід з концерту призначений на фонд літнього виховно-відпочинкового табору для дітей Української Православної Ліги в Емлентоні, Па., на стипендіяльний фонд Савчука-Кузуба та на Український Культурний Центр в Бавнд Бруку.

(Закінчення на стор. 7)

В Західному Берліні вибухла бомба

Західний Берлін. — Терористи активізують свою діяльність. В суботу, 5-го квітня, о год. 1:49 ночі в дискотечі „Ля Белья“, що знаходиться в американському секторі Західного Берліну, стався сильний вибух. Дві особи були вбиті і біля 200 поранені, серед яких значна частина американських вояків. Багато з них були доставлені до шпиталю в тяжкому стані. Вбиті — американець і грек.

Відповідальність за вибух взяли на себе дві терористичні групи — західнонімецька група „Гольгер Майнц команда“ і „Антиамериканський арабський визвольний фронт“.

Представник першої групи зателефонував у суботу біля шостої години ранку до лондонського бюро пресового агентства Ройтерс і сказав по-англійськи з північноєвропейським акцентом: „Група Гольгер Майнц команда вчинила вибух бомби в Західному Берліні“.

Г. Кіссінджер обвинуватив СССР в підтримці тероризму

Нью Йорк. — Виступаючи тут на святкуванні 50-річчя Світового ювілейського конгресу, колишній державний секретар ЗСА Генрі Кіссінджер обвинуватив Союз в підтримці тероризму.

„Ми повинні нарешті назвати тих, хто несе відповідальність за терористичні акції. Ми повинні назвати тих, хто фінансує і вишколює терористичні групи. Союз підготував терористів, фінансує їх, забезпечує розвідними інформаціями і озброєнням, які мають ясну мету. Союз виступає в більшій мірі про свою невинність. Він винен так само, як чоловік, що кинув камінь і спричинив цим камінепад. Такий чоловік не може говорити про невинність на тій підставі, що невинний був вбитий не тим самим камнем, який був кинений першим. Союзом Союзів пора перестати бути адвокатом радикальних арабських груп і настоювати на тому, що з ними треба провадити переговори“ — сказав Г. Кіссінджер, якого вважають одним з провідників політики детанту з СССР.

В розмові з репортерами Кіссінджер висловив впевненість, що президент ЗСА Роналд Реген і генеральний секретар ЦК КПСС Михайл Горбачов зустрінуться в червні або в липні в З'єднаних Стейтах. Він порадив Адміністрації Білого Дому „не втрачати в суперечці з Союзом шість місяців, що зустріч на вершинах“.

У СВІТІ

КРЕМЛІВСЬКІ РЕЧНИКИ дали до розуміння ізраїльському уряду прем'єр-міністра Шімона Переса, що якщо він погодиться на поїздку Анатолія Шаранського до ЗСА з доповідями про його перебування в численних совєтських в'язницях і концтаборах, вони припинять взагалі видачу дозволів на вїзд жидів за кордон і не звільнять у майбутньому в'язнів засуджених за різні „злочини“. У висліді цього совєтського натяку, А. Шаранський, правдоподібно, відкликав усі виступи, а його приїзд до ЗСА стоїть під знаком запиту.

КОРЕСПОНДЕНТИ ІНФОРМУЮТЬ з Близького Сходу, що так, як тепер виглядає ситуація, усі верстви населення в Лівії, навіть так звані дисиденти, які не дуже погоджуються з політикою свого лідера полковника Муаммара Каддафі, об'єдналися доволка нього, вбачаючи в ньому єдину запоруку забезпечення для Лівії від зовнішнього нападу. Не зважаючи на те, лівійська державна служба безпеки і особисті охоронці Каддафі змінили охорону, а сам Каддафі нікуди не показується без непрохідної камізелки, з якою він майже ніколи не розлучається.

ОФІЦІЙНІ РЕЧНИКИ Адміністрації президента Роналда Регена заперечили заяву речника гондурського уряду, що Уряд ЗСА стосував, мовляв, якийсь тиск чи зумисно збільшував небезпеку в Гондурасі у зв'язку з переходом кордону сандіністських урядових військ, які гналися за повстанцями „контрас“. Державний департамент назвав „смішним“ закид гондурасця про те, що ЗСА нахилилася зі своїми 20-ма мільйонами доларів допомоги, яких Гондурас не прося.

ЗАХІДНОНІМЕЦЬКИЙ канцлер Гельмут Коля, крім політичних, має також свої приватні клопоти і у зв'язку з цим понав під обстріл засобів масової інформації. Німецька преса закидає Колю, що він знав про перекупства деяких урядових осіб з коаліційних партій, але не зголошував цих випадків парламентарній комісії, яка досліджувала ці речі. Ця критика канцлера Коля вже негативно відбилася на льокальних виборах в деяких провінціях Федеральної Німецької Республіки.

НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ТЕ, що на Заході поширилися чутки про бажання Свєтлани Аллілуєвої (дочки Й. Сталіна) повернутися назад до З'єднаних Стейтів Америки, разом і з своєю дочкою Ольгою, деякі поінформовані особи кажуть, що вона пише на замовлення кремльських чиновників і КГБ свої „спогади“ і „спостереження“ з перебування на Заході. Нотатку про написання такої книжки і переїзд Аллілуєвої з Грузії до Севастополя в Криму подав журнал „Ю. С. Нью енд Ворлд Ріпорт“ з 31-го березня ц.р. У своїх спогадах про батька, Аллілуєва, який допомагають писати книгу вишколені КГБісти, має реабілітувати те, що вона написала про батька, будучи за кордоном.

Президент Р. Реген далі обвинувачує М. Каддафі в тероризмі

Вашингтон. — Президент Роналд Реген, закінчивши свої короткі 10-денні вакації в Каліфорнії, повернувся до Вашингтону, щоб тут основні сили зайнятися важливими державними справами, які включають також міжнародний тероризм скерований в першу чергу проти З'єднаних Стейтів Америки, їхніх громадян і майна за кордоном.

Адміністрація Р. Регена не відступає від своєї ранішої заяви, що лівійський диктатор полковник Муаммар Каддафі підготував і здійснив усі антиамериканські терористичні акції, згідно з його ранішими погрозами. Ці погрози особливо збільшилися після ексцеденту в заливі Сідра, де американські воєнні літаки затопили два лівійські кораблі і частинно знищили ракетні вистрільні у прибережжі Сідри.

Минулою тижня, коли терористи виконали атаку проти американської пасажирської лінії TWA, у якому загинуло чотири особи, а декілька були поранені, урядові речники ЗСА, хоч підозрювали Каддафі в цьому терористичному ділі, але не наголошували цієї справи так виразно, як після вибуху сильної бомби в берлінському диско-клубі, знову ж таки скерованої проти молодих американських вояків.

Речник Білого Дому Леррі Спікс заявив кореспондентам безпосередньо перед від'їздом Президента з Каліфорнії, що Уряд зосередиться вкоротці, що треба буде зробити для зменшення міжнародного тероризму керваного не тільки М. Каддафі, але та-

кож багатьма іншими державами та організаціями. Політичні спостерегачі припускають, що у Вашингтоні відбудеться нарада членів Крайової ради безпеки у зв'язку з двома названими випадками терору і що незабаром наступить якась форма відплати проти винних, якщо такі будуть виявлені. Очевидно, президент Р. Реген, всладоючи до літака в Каліфорнії, не бажав коментувати цієї справи в розмові з журналістами, але інші речники Уряду дали до зрозуміння, що між підкладенням бомби в літаку TWA і берлінським вибухом існує пов'язаність. Розвідчі чинники не сумніваються, що обидва випадки є свого роду відплатою Каддафі за зудар в заливі Сідра. Понад 30 американських амбасад й інших об'єктів є сьогодні прицілом можливої атаки терористів Каддафі. Без сумніву, що Адміністрація мусить тепер вирішити таке питання: що в такому випадку робити з Каддафі і підтримуваним ним міжнародним тероризмом. Військових акцій також не виключають політичні спостерегачі.

У Триполі, столиці Лівії, західні дипломати не виключають, що совєтські так звані „дорядники“ допомагають М. Каддафі вести антиамериканські скції, включно з тероризмом. Стоїть навіть відкритим питання чи не було вбитих і поранених совєтських старшин в бомбардуванні ракетних гнізд в заливі Сідра. Отже, головним причинником неспокій і терору в світі є також Совєтський Союз, — кажуть спостерегачі.

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕГЕН повідомив, що призначить спеціального чиновника, в обов'язки якого буде входити надгляд за тим, як Департамент оборони використовує призначені для нього фонди. Покищо Президент не сказав, кого він має намір призначити на цю посаду. Р. Реген також прийняв рекомендації про розширення повноважень голови об'єданого комітету начальників штабів, зробивши його головним військовим радником президента. Оба рішення повинні одобрити Конгрес в найближчі три місяці. Рішення Президента викликає тим, що ряд конгресменів і сенаторів постійно виступає з критикою асигнувань на оборону. Вони вважають, що Пентагон розтрачує гроші, часто переплачуючи виконавцям за замовленн. На цій підставі багато законодавців вимагають зменшити оборонний бюджет.

З'ЄДНАНІ СТЕЙТИ АМЕРИКИ і Ізраїль обговорюють план економічної допомоги країнам Близького Сходу. Як вважають в Державному департаменті, цей план поліпшить перспективи досягнення миру в цьому районі. Газета „Нью Йорк Таймс“ повідомляє, що план економічної допомоги країнам Близького Сходу був предметом обговорення на зустрічі прем'єр-міністра Ізраїля Шімона Переза і державного секретаря ЗСА Джорджа Шульца. Під час розмови Ш. Перез сказав, що ЗСА та інші країни Заходу могли б надати таку допомогу у висоті від 20 до 30 біл. дол. За словами Переза, така допомога дала б змогу арабським країнам зміцнити економіку і розширити співробітництво арабських країн з Заходом. Однак на шляху реалізації плану є декілька перешкод, серед яких найголовніша — боротьба в ЗСА з дефіцитом федерального бюджету.

ГУБЕРНАТОР АЛАБАМИ Джордж Воллес виступив у легіслатурі стейту в Монтгомері і повідомив, що він відмовляється від наміру висунути свою кандидатуру на п'яту каденцію. Так закінчилася довга політична кар'єра 66-річного Дж. Воллеса, який чотири рази висував свою кандидатуру на пост президента ЗСА. В 1968 році він переміг у п'ятих південних стейтах і здобув 10 мільйонів голосів.

У САН ФРАНЦИСКО триває суд над 46-річним Джеррі Вітворт, якого обвинувачують у шпигунстві на користь СССР. Як твердить прокуратор, Дж. Вітворт дістав від Совєтського Союзу 332,000 доларів. Минулою тижня суд вислухав свідка лейтенанта Гері Гаролдсона, який був начальником обвинуваченого, коли той перебував від 1981 до 1983 року на літаководстві „Ентерпрайз“. Свідок сказав, що хоч Вітворт має доступ до всіх секретних радіограм, в тісному приміщенні, де знаходилися телеграфічні апарати, завжди перебувало кілька осіб, тому Вітвортові було дуже важко викрадати або копіювати зашифровані документи американської флотії. Вважають, що адвокат Тоні Тамбелло буде настоювати на цьому свідченні при захисті Вітворта, який не признає за себе вини.

ВИСТУПАЮЧИ В НЬО ЙОРКУ на обід на честь 50-річчя Світового ювілейського конгресу, прем'єр-міністр Ізраїля Шімон Перез сказав, що він не розуміє, чому Об'єднані Нації досі не розгосують справу колишнього генерального секретаря ОН Курта Вальдгайма, якого обвинувачують в причетності до злочинів нацистів. Відповідаючи на запитання, чи буде Ізраїль офіційно просити Об'єднані Нації розгосити справу К. Вальдгайма, Перез сказав: „Так, якщо виникне така потреба“.

СВОБОДА SVOBODA

Svoboda USPS (50-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sun- days, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Бомба на літаку

У половині минулого тижня потрясла світм нова трагічна і насправді безглузда подія — останній з довгої черги терористичний акт. На літаку, що летів з Риму до Каїро через Атини — швидко після вистартування з атенського міжнародного летовища, вибухла у відділі з багажем годинникова бомба, перелачкована у валізі. Згинули зразу чотири особи — три генерації — бабуля, мати, дитина і ще один чоловік. Скординоване слідство всіх органів безпеки Італії, Америки і Греції як теж міжнародного поліційного апарату припускають, що безпосередньо авторкою того злочину була жінка, арабка-терористка, яка летіла тим літаком з Риму до Атен, там висіла і негайно пересілась на інший літак, який летів до Альжиру. Лівійський диктатор, який здобув собі сумну славу як протектор міжнародного тероризму, Муаммар Каддафі негайно відпекався того акту, бо — мовляв — він не воює проти невинних цивільних осіб. Це, звичайно, була його асекрація проти відплатної акції. Одна арабська організація, тісно пов'язана з Лівією, телефонічним закликом до одної римської газети призналася до того „геройського“ вчинку.

Обурення, спричинене довгим ланцюгом терористичних актів включно з тим останнім знайде свій відгук на терені З'єднаних Націй. Але та найвища міжнародна організація сама насичена звеличниками терору і безсилна просто тому, що найперший постачальник зброї терористам і фахівців від вишколювання терористів — СССР — має у Раді Безпеки ООН право — „вето“. Проте була вже на цьому місці згадка, що така терористична оргія не може тривати безкоштовно. Існують держави з таким збройним апаратом, які мусять приступити до ліквідації центрів того міжнародного тероризму. Нема іншого способу покласти йому кінець, як тільки перекопати фанатиків терору і їхніх протекторів, що їхня кривава робота їм не виплачується. Відгук, що його та остання трагедія з бомбою на літаку знайшла в Америці, і заяви президента Регена та інших високих державних мужів, вказують на те, що вони пригтовляють прилюдно опінію на поведення якоїсь збройної акції на велику скалку, звернену проти терористичних центрів. Це нелегка справа, бо треба повести таку акцію скоординовано з іншими союзниками Америки і треба, щоби між жертвами такої збройної акції було якнайменше цивільних невинних осіб, бо в протилежному випадку буде продовжуватись зворужене копо.

Не може бути, щоби такі диктатори, як Муаммар Каддафі чи аятолла Хомейні до безкоштовності безкарно передавали акти терору, один за одним, поводячи по-бандитськи керовані виключно жадобою вбивання невинних людей. В різних країнах світу на різних континентах існують терористичні організації і різні держави протегують їх, дають їм безпечне сховище. Проте все ж це мінімальний відсоток у порівнянні з цілим людством обуреним такою поведінкою терористів. І тому неповажними є погрози Муаммара Каддафі і йому подібних нелюдів, бо вони самі копають собі могильну яму.

„Волл Стріт Джорнал“ про московсько-кремльське 27-ме збіговиче комуністичної партії згадав 46-ма словами-знаками. В цій короткій замітці переказано в шістьох рядках. Замітка включала потребу збільшення торгівлі з Китаєм, збільшення нуклеарної продукції. Осуджено попередню адміністрацію за господарський занепад. Не оголошено ніяких свобідніших рухів для підприємців. Одним словом, давня пропаганда повторена сьогодні.

Всі ті советознавчі ворожбиті, що чекали на проголошення економічних змін, більшої свободи людини, вільнішого торговельного обміну, завелися, того вони не почувли. Вони навіть не почувли вияснення, чому в Советському Союзі продукція нафти зменшилася до 597 мільйонів тонн у 1985 році і до 613 мільйонів тонн у 1984 році. Нафта Советського Союзу — це найважливіший експортний продукт до Східної Європи, який допомагає втримати спокій серед сателітів. Експорт нафти також приносить тверду законорну валюту особливо потрібну Москві.

Західні кореспонденти могли такі висновки лібералізації директивної системи зробити, хоч би керуючись тим, що питання советської економіки дискутується як в пресі, так і на різних зібраннях. Вони, советознавці, переконані, що демократизація цієї системи можлива, тільки поступово. Зрозуміло, що кожний

В СССР НЕ ПРОГОЛОШЕНО ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

людини вільно думати як вона хоче, головне кореспондентам на Заході. Але все таки вони повинні б вже бути краще обізнані з принципами комуністичної системи.

Спроби економічної реформи в Советському Союзі вже були перед тим, але безуспішно. Ці спроби записали українські вчені. Тут тільки згадаємо, що ніхто ліпше як український народ з досвіду не знає, що означає собою директивна система господарювання, переживши голод 1921-22 та 1923-33 років. Советський уряд випробував два способи господарювання, це — „воєнний комунізм“ і „Нову економічну політику“ (НЕП). Років Першої світової війни спричинили повний занепад народного господарства в Україні. Становище було катастрофічне, деякі галузі промисловості зовсім не працювали, отже в такій ситуації проголошено більшовицьким НЕП-ом у 1921 році. На основі НЕП-у почалась відбудова української промисловості і сільського господарства, що дали поживу і сировину для індустріального оживлення в країні. Підставою НЕП-у в сільському господарстві була зміна системи оподаткування і аграрної політики взагалі. Встановлення по-

дату для селян відродило в них зацікавлення в господарюванні, що і причинилося до росту сільського господарства. Застосування НЕ П-у в галузі промисловості означало допущення приватного капіталу, головню в дрібні підприємства. Інвестиції в капітал в підприємства урухомили промисловість, поліпили життєві умовини робітників, що знову припишло ріст господарства України. Отже, НЕП означав скасування примусового розподілу продуктів праці, і повернення до ринкового обміну.

Але посилення ринкових засад в економіці було послабленням влади партії, а цього партії не хотіли визнати. І так НЕП у 1930 році знесено, а його місце зайняла воєнна економіка, що існує досьгодні. Пляннову економіку викликала потреба експансії кордонів СССР. Після того прийшло колективізація, що принесла населенню нелюдські жорстокості, висилка на Соловки, розстріли. Кооперацію замінено державною торгівлею. Цільність життя і праці народу підпорядковано партійній контролі. Почалась боротьба з індивідуальним господарством, та взагалі зі свобіднішим обміном у торгівлі. Воєнна економіка ставала

все більше жорстокою, і такою залишилася до сьогоднішнього дня. Отже народне господарство з еквівалентним обміном замінено пляновим централізованим з встановленими державними цінами. Ціни, що сприяли одним галузям розвитку господарства, коштом інших.

Так, отже озброєння стало пріоритетом в плянованій економіці, при тому споживало більшу частину бюджету призначеного на розвиток промисловості в Советському Союзі. Таке розміщення капіталу в бюджеті зовсім зрозуміле, тому що московська комуна ще і досьгодні не зрілася опанування світу. Фраза В. Леніна, „що робітник не має країни“ і тому робітництво повинно об'єднатися, сьогодні актуальна.

Тому західні советознавці, які сподівалися більше ліберальних рішень від комуністичного збіговича розминулися з їхніми бажаннями. Порухення принципів директивної системи господарювання означало б з одної сторони обмеження влади партії, а з — другої розчленування імперії, на п'ятнадцять національних держав, що с також бажанням поневолених народів Советського Союзу. Це може статися тоді, коли внутрішній Союзу пляново організованим способом повстануть робітничі, або військові чинники. В тому напрямі західні советознавці могли б багато допомогти.

Ярослав Татомір

ДОПОМОЖІМ ДОБРИЙ СПРАВИ

наукові установи не тільки ЗСА, але теж Канади, багатьох країн Європи і навіть таких далеких країн як Японія та Ізраїль. Більшість авторів 230-ти праць, що публікує по сьогодні у ГУС — це не-українці переважно професори університетів ЗСА, Канади, Англії, Франції, Німеччини та багато інших країн.

Слід теж згадати, що вкоропці з'являється зацікавлення нашим Гарвардом велика історична праця про штурмний голод в Україні (1932-33), що її видає Центр Українських студій при Гарварді спільно з Українським Народним Союзом. Приготовлений цю працю широковідомий у західному світі знавець Советського Союзу й автор д-р Роберт Конкест та відомий всім нам науковий співробітник УНІГУ і тепер керівник бюро Конгресової комісії дослідів штучного голоду в Україні д-р Джеймс Мейс.

У цій статті хочемо звернути увагу прихильників нашого Гарварду на цінну книжку Мирона Долога „Екзекушен бай гангер“. Письогодні розійшлося два накладу цієї книжки і більша частина третього накладу. Залишилося ще кілька сот примірників. Якщо у не надто довгому часі розійдеться решта цього накладу,

велике видавництво В. В. Нортон видасть четвертий наклад, у м'якій оправі, по дешевій ціні, що допоможе більше масово поширити цю цінну працю. Дотеперішні накладу праці Долога видані у твердій полотняній оправі і теперішня ціна цієї книжки є 16,95 дол.

Цієї великої праці Долога не слід мішати з іншою його, теж дуже важливою, але багато меншою працею „Хто їх убив і чому для чого?“

„Екзекушен бай гангер“ дуже надається на дарунок для американських шкільних та публічних бібліотек для прихильних нам конгресменів і сенаторів, для прихильних нам чи болей об'єктивних до українських справ журналістів і пресових органів і т.п.

Було б дуже побажанням, щоб наші організації та громадяни, які мають розуміння для цих справ, викупили цих кількостот примірників згаданої книжки Долога і цим відкрили двері

СОВЕТСЬКІ РЕЧНИКИ. А тимбільше засоби масової інформації, не займали становища до опублікованого за кордоном листа академіка Андрія Сахарова, але це не значить, кажуть знові підсоветських відносин, що вони цю справу зignorували. КГБ напевно розшукує за каналами, якими був переданий матеріал на Захід з ізольованої місцевості міста Горького, у якому перебуває тепер А. Сахаров.

Ніна Строката

Децо про Юрія Шухевича на засланні

„Уродись та й удайсь“. „Від доброго кореня — добрі й окоренки“.

Якщо звернутись до джедел, які спроможні подати бодай яку інформацію про Юрія Шухевича, передусім отримаємо підтвердження, що Юрій і далі перебуває на засланні, яке за вироком 1973 року є додатком до його тюремного речення.

Після 10 років, прожитих у в'язницях Володимир-на-Клязьмі й Чистополя в Татарії, Юрія повезли в краї, де вже на початку вересня починаються приморозки. Теперішня Юркова оселя — це будинок для інвалідів, котра має назву „Лісова дача“. Ота „Лісова дача“ стоїть в лісі, недалеко від берега сибірської річки Обь. Звідти до найближчого великого міста Томська десь 60 кілометрів. Навколо „дачі“ — кілька п'ятиповерхових будинків, в яких живе обслуга із своїми сім'ями. Отже виглядає, що „дача“ має багато пожитків.

Відкопи Юрій не у в'язниці, а на засланні, його щорічну відвідують мати і сестра. Дружина після відвідин у 1983 році, коли вона приїздила із сином Ромчиком, більше не озивається. Діти не тільки не відвідують батька, а й листів до нього не пишуть. У вересні 1985 року Юрія знову відвідали мама та сестра Марійка. На цей раз до них приїжджала батькова сестра Наталка. Ці спільні відвідини тривали кілька днів. У грудні 1985 року до Юрія приїздив з Томська дисидент — Вільгельм Фаст. Фаст спромігся зайти на територію „дачі“, а як виходив, його затримали й відправили до поліції. Там несподівано Юркового гостя ретельно обшукали.

Юрій випробував кілька метод, щоб писати листи

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЯКЕ ІМ'Я БАТЬКІВЩИНИ?

У „Свободі“ ч. 41, з 4-го березня 1986 року, у статті „А Шевченко став громадянином ЗСА“, цитується А. Шевченка: „Згадуючи свою батьківщину, шкоую, що не маю можливості там жити. Я люблю свою батьківщину і її народ. Лише правлячий режим змусив мене виїхати звідти. Але я завжди буду її пам'ятати“.

Аполінарій Осадца

Глен Спей, Н.Й.

ДОБРА ІДЕЯ

Ідея створення „банку крові“ УНСоюзу є дуже шляхетна, корисна й на часі („Свобода“ з 18-го березня ц.р., стаття Маріяни Сакалош). Особливо тепер, коли на горизонті останніх років з'являється страшна, зрадливих хвороба т.зв. АІДС і в наслідок деяких здоровних вимог і умов запас крові до переливання дуже зменшився. Очевидно це створює деяку небезпеку тим хворим, яких стан чи операція вимагає переливання крові.

Д-р Роман Осінчук

Нью Йорк, Н.Й.

Іван Стебельський

БОРИСЛАВ НА ПЕРЕЛОМІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ — ПРАВДА ПРО ТАК ЗВАНІЙ БОРИСЛАВСЬКИЙ ПОГРОМ

У „Діалогі“ числа 7-8 1985 рік Квартальник громадсько-політичний та літературний... офіційна публікація Товариства Європейсько-Українських Зв'язків в Ізраїлі під редакцією Якова Сусленського — ставить собі та завдання відповідними статтями і дискусією поширювати прозування і кончатність ближчої співпраці між українцями і жидами, при тому більше наголошуючи на значення будучності ніж неприязній минувшині на сторінках 63-66 є надруковані спогади Ш. Вайса, депутата Конгресу „Між роками 1941 та 1945“.

Ці спомина присвячені винищенню жидівського населення міста Борислава під час німецької окупації та іншим подіям, зв'язаним з тим фактом. У них Ш. Вайс, якому в тому часі було тільки шість років та котрого з цілою родиною з нараженням власного життя врятувала одна чесна українка, дозволив собі не лише на фантазію і невирдані про самі події і обставини тих часів, але також з ненавистю і упередженням накинута на українців, мешканців Борислава й автохтонних цієї землі зі жадливими оскарженнями макабричних морлів, грабежів, виготовлення списків жидів для гестапо й участь української міліції у масових розстрілах тих же жидів.

Непоінформований читач, прочитавши цей наклеп, приїде до переконання, що поперше, українці Борислава — це самі погромники, грабінники, бандити й антисеміти, що зі сокирами в руках всюди чигали на жидів, а подруге, що вони винищили більше жидів, як самі окуданті німці. Ми, колишні жителі й мешканці Борислава, знаємо й не

заперечуємо, що деякий погром відбувся та що жиди пережили страшний трагедій і перейшли через пекло терпіння і смерті під час німецької окупації. Але в ніякому випадку організовані українці не були причинниками чи винищувачами та виконавцями тих варварських актів.

Кидати того роду обвинувачення і творити некорисні легенди не оперт на дійсні фактах та наставляти оба народи до поновної боротьби, пімсти й ненависти, є справою не лише безвідповідальною, але також негідною і нечесною.

У наших руках є знімання очевидців, недруковані спомина і деякі документи-матеріали з тих часів, які стверджують правдиві факти тих подій, про які буде мова оєсля. Хочу зазначити й підкреслити, що завданням цієї статті не є боронити дійсних учасників нелюдських вчинків без огляду на національність. В ім'я правди постарасямося подати правдивий хід подій трагічних своїми наслідками. Але з другої сторони не можемо мовчати, коли деякі люди з усіх сил стараються зневажити, очоронити й оскаржувати виключно українців у злочинах, грабунках, неморальних вчинках, поширюючи брехливі спомина, знімання очевидців і фантастичні оповідання. Ми знаємо, що за тим усім криється жорстока Москва, але ж хіба така кампанія не є в найкращому інтересі жидівського народу? Я дуже сумніваюся, на ненависті й наклепах ще ніхто не збудував країни будучності й міжнародного респекту й згоди.

А тепер переходимо до самої справи та фактів, що ми їх неперіроували, конфронтували у формі запитів, афідавітів та угоднівних відповідей, опираючися на спомина очевидців, та на книжки бориславського жиди Коєля Гольдмана „Земля без Бога“.

І. Чи були колінебудь якісь воруговання між жидами й українцями перед Другою світовою війною в Бориславі? Ніколи, навіпаки, були випадки хоча дуже рідкі, що деякі українці, особливо лікарі та інші інтелігенти й звичайні міщани, вдержували товариські чи добросусідські взаємини поміж собою. Те саме було в школі, де разом сиділи й навчалися дівчата й хлопці трьох національностей: українці, жиди і поляки. Тут не було абсолютної жадної різниці й найменшого воруговання, а як звичайно, поміж молодими всякі розмови, часом сварки поєднані з хлоп'ячими бійками, — самозрозуміла справа в школі. Були також випадки доброї молодечої приязні.

Однак загалом треба ствердити, що помімо факту, що жиди від давніх часів жили в Бориславі чи на інших українських землях, то між автохтонним населенням і жидами крім бизнесових взаємин, якогось ближче означеного, тривкого й позитивного співжиття чи співпраці і взагалі не було. Це були два окремі світи, замкнені у собі, які дуже мало знали про себе, жили окремим життям відокремлено. І тому зовсім слабо себе взаємно розуміли й не мішались долею тих чи інших. Жиди ближче жили з поляками, як пануючим народом.

Говорити про якусь взаємну ненависть чи нетолеранцію одних супроти одних, або якісь виступи чи акти фізичного насильства не можна, бо такого не було. І тому сьогодні, коли деякі жиди як, наприклад, Візенталь і спілка приписують західним українцям вроджений антисемітизм, то це є злобна вигадка, бо подібні толерантні відносини панували на всіх західноукраїнських землях.

З огляду на ці коротко наведені факти, нас дуже звідки й який способом нагромоздилося у галицьких жидів стільки пересудів і ненависти до наших людей, а поблагливість і доброго відношення до тих пануючих чинників, представників окупованих сил, що лісно в різний спосіб натискали на жидів, що часом допраждувало до протижидівських бешкетів, у яких українці абсолютно жадної участі ніколи не брали. Чи це не доказ, що жиди респектують сильніших, бо державних народів, і співпрацюють з ними дуже часто навіть на шкоду автохтонного населення?

2) Як жиди вітали прихід советської влади в другій половині вересня 1939 року в наслідок польсько-німецької війни і як вони влаштувалися після націоналізації їхніх бизнесів і мастків у порівнянні до автохтонного населення? Спочатку поясню, що причиною наведення цього епізоду є факт, що сьогодні жиди дуже часто закидають українцям, що вони радо вітали ворожі їм ізацістські війська, забуваючи при тому, що вони самі перші показали нам дорогу як сприймати так звані приязні військові сили ворожих окупантів. Незаперечним фактом є що жиди міста Борислава з радістю вітали прихід нової окупційної влади й її збройні сили, влаштуваючи паради з червоними прапорами, натягаючи червоної опаски, виглошуючи патріотичні й віддані промови. Українське й польське населення поголовно в тих святкуваннях участі

не брало, стероризоване й застрашене вже самим фактом нової окупації найбільшим ворогом українського народу, пам'ятаючи жахливий терор, масовий штучний голод, тюрми й розстріли та концентраційні табори, що знищили мільйони українських людей на Великій Україні. Отже зовсім не було нам причини чим радуватися, бо та сама жадлива система пересунулася на захід до нас і можна було сподіватися скорше чи пізніше таких самих виледів.

Очевидно, що жиди нашого міста між якими була досить комуністичні і симпатичні Советському Союзу ще за польських часів, сподівалися чи очікували чогось кращого. І тут перший раз наявно виступила глибока різниця у переконаннях і надіях між українцями й жидами, яка від того часу зачала рости й поглиблюватися на некористь для обох народів.

Після переведення націоналізації бизнесів, нафтового промислу та деяких мастків, жиди у скорому часі позаймали провідні місця у професійних спілках, новоствореної кооперативах і у дрібному й нафтовому промислі. Крім цього, будучи загалом багатшими й краще заосмотреними вони жили краще від автохтонного населення, а навіть створили „чорний ринок“. Вони крім членення сіоністів, що стояли збоку й до нового корита не пхалися, стали довіреними людьми нової більшевської влади.

3) Чи певна частина жидів співпрацювала з тоторичним НКВД і робила доноси на українців і поляків? На жаль, так між українцями, які і поміж поляками співпрацювали й вислугувалися НКВД, діючи на шкоду автохтонного населення. Не є виключеним фактом, що те саме робили деякі типи з-поміж українців чи поляків. З-поміж жидів має таку славу один лікар і деякі колішні комуністи. Докладно цього ствердити не можна, бо поперше НКВД діяло потаємно, а подруге воно знищило усі документи перед своїм відходом.

(Продовження буде)

ВІСТІ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ

Ч. 21 КВІТЕНЬ 1986 РІК

Об'єднаними силами збудуємо для Музею дім

Опублікований на першій сторінці сьогоднішнього числа „Свободи” заклик у справі побудови дому для нашого Музею підписала 41 особа — Члени Комітету розбудови Українського Музею. Вони не репрезентують жодних організацій чи установ, але, розуміючи важливість існування репрезентативного музею української культури в Нью-Йорку, погодилися жертвувати свій час, свої таланти, зусилля і матеріальні ресурси на здійснення цього задуму. До цієї групи може приєднатися кожний, кого запалює ця ідея і хто бажає включитися в конкретну працю. В різних українських громадах можуть організуватися делегатури цього комітету, які вестимуть ту саму акцію на місцях.

В рамках Комітету діють три комісії. Одна студіює й планує фінансування проекту, також опрацює потрібні архітектурні побажання щодо плану використання будинку (зокрема розташування залу для виставок, сховищ колекцій тощо). Друга комісія намагається здобути підтримку широкої громади статтями в пресі, окремими публікаціями, доповідями, імпрезами тощо. Третя комісія планує і проводить кампанію збирання фондів.

Приглядаючись до цієї першої групи „добровольців” що складають комітет, можна побачити, що вони належать до різних поколінь і середовищ. Цікаво відзначити, що кілька членів Комітету, які з ентузіазмом включилися в акцію будівництва дому для Музею, є народжені в Америці нащадки „старих імігрантів”. За словами одного з них, вони та їхні батьки в 1930-40-их роках робили все, що було в їх силах, для збереження української культури та інформувати світу про становище на Україні. Вони мали свої організації, влаштували імпрези, плакали українське культурне життя. Після Другої світової війни прийшла нова хвиля імігрантів, які внесли в українсько-американське життя динаміку, запровадили нові форми діяльності, принесли з краю свої організації. Чимало із зробленого попередніми поколіннями було призабуто. Тепер ці американці українського походження побачили в нашому Музеї віддзеркалення того, що в минулому робили їхні батьки та вони самі, і включилися в спільну акцію, скеровану на розбудову установи, що зберігатиме зразки українського мистецтва і пам'ятки історії України та української громади в Америці. Нагадаймо, що теперішній багатий відділ народнього мистецтва Українського Музею має в основі колекцію народніх строїв, що їх

придбали членки Союзу Українок Америки — жінки старшої генерації.

В Комітеті розбудови Музею є православні і католики й світські особи, жінки й чоловіки, мистці, професіонали, журналісти, бізнесмени. Є там люди, що не цікавляться нашими політичними суперечками, але є й особи, що належать до різних політичних середовищ. Всі вони вирішили призабути будь-які розбіжності і об'єднатися в конкретній праці для української культури, яка об'єднує всіх українців і від збереження якої великою мірою залежатиме наше майбутнє.

Деяких політологів цікавить питання — що стабілізує демократичну систему і демократичне суспільство, за яких умов розбіжності між поглядами і конфліктами між групами впливають нагору і цим роз'єднують суспільство. Так прийнятні виглядає назовні. На думку цих політологів, одним з факторів зростання та стабільності демократичної системи є існування об'єднуючих установ та спільних акцій. Не зважаючи на всілякі розбіжності та конфлікти, ці установи та акції дають багато нагод для співпраці і сприяють розв'язанню зриваних але об'єднаного суспільства. Крім того, всякі розбіжності в такому суспільстві повинні обмежуватися якоюсь однією сферою, а не узагальнюватися і поширюватися на все життя спільноти. Наприклад, релігійні чи політичні розбіжності не повинні впливати на діяльність наукових, культурних, господарських установ і на особисті товариські взаємини між людьми. Чим більше об'єднуючих сил та установ, чим вужчі є сфери конфліктів, тим зрідливі і сильнішим є суспільство.

Український Музей, як і інші наукові та культурні установи й товариства, є такою об'єднуючою установою. Адже він зберігає зразки спільної української культури.

В світлі цих міркувань треба привітати утворення Комітету розбудови Українського Музею у вище описаному складі. Діловий підхід до справи і водночас ентузіазм і особиста жертвенність поодиноких членів Комітету дають підстави сподіватися, що зусилля Комітету будуть успішними. Об'єднаними силами можна доклати великих діл, а зокрема побудувати для Музею репрезентативний дім.

Б. Ц.

Духівники української православної церкви відвідали музей

Минулої осені Музей відвідав Преосвященніший Владика Митрополит Андрей Куцак, голова Української Православної Церкви в Америці, що належить до юрисдикції Константинопольського Патріярха. Митрополит, якого супроводили два священники, подарував Музеєві таблицю зі знімками владик УПЦ і склав дар у сумі 1000 дол. Співробітники Музею познайомили достойних гостей з його поточною працею і показали їм виставку та публікації Музею.

На знімку: перший ряд зліва — стоїть директор Музею Марія Шуст, сидять Преосвященніший Митрополит Андрей і митрофорний протоієрей отець Іван Ткачук; 2-й ряд зліва: Розалія Фенчинська, співробітниця Музею, отець Всеволод Коломиць-Майданський, Ольга Трачук, доброволець; 3-й ряд: співробітниця Музею Любов Воллинець і Дарія Байко.

Знову виставка писанок

8 березня було відкрито традиційну виставку великодніх писанок. Ніщо так не приваблює до Музею відвідувачів як писанки: виставки та покази як їх робити.

Понад 500 писанок згруповані згідно з мотивами, на них зображені: символ сонця, безкошечник, рослини, тваринні і геометричні мотиви та християнські символи.

В день відкриття виставки і наступного дня відбу-

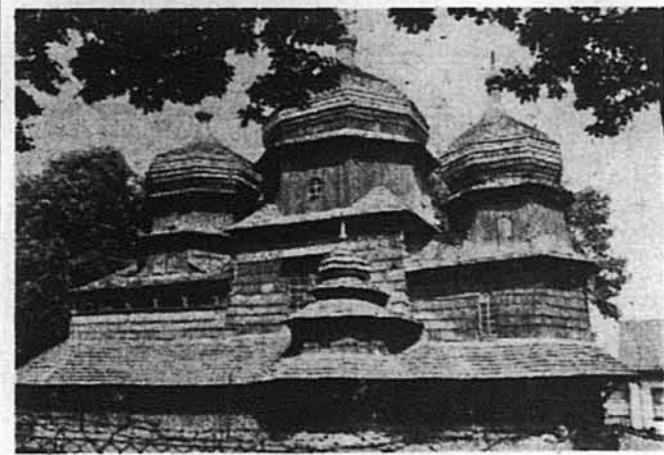
лися покази писання високо мистецьких писанок, показ також буде в суботу 29 березня. Зайняття з писання писанок відбуваються суботами й неділями від 15 березня і триватимуть до 12 квітня. Зголосуватися телефоном (212) - 228 - 0110. Плата за одне зайняття: дорослі - 10 дол., пенсіонери і студенти від 16 років - 8,50 дол., члени Музею - 8 дол., діти від 12 до 16 років безплатно.

Виставка української дерев'яної архітектури

Далі йде підготовка до виставки української дерев'яної архітектури, яка має відкритися восени. Куратор — Тит Геврик проєкт мистецького оформлення — Зенон Фешак.

Буде виставлено коло 200 фотографій дерев'яних храмів, побудованих на різних землях України і часто уже зруйнованих. Ілюстрований каталог, що вийде українською і англійською мовами, слугуватиме довідником для всіх, хто цікавиться історією України, її культурою і архітектурою.

За словами Тита Геврика, мистецтвознаві різних народів не раз підкреслювали красу та оригінальність української народної дерев'яної архітектури. Залучена виставка дасть нагоду показати відвідувачам Музею, зокрема молодим українцям, що вирости в Америці, багатство та красу творчого духу українських народніх майстрів-теслярів.

Церква св. Юра в Дрогобичі

Музей успадкував від Вадима Павловського цінні збірки

Вадим Павловський, учений хемік і історик мистецтва, який помер у Нью-Йорку 10 лютого 1986 року, заповів Музеєві збірки, зокрема колекції картин і графіки Василя Г. Кричевського, кілька праць Миколи Кричевського, прозірки краєвидів та архітектурних пам'яток України, кільканадцять вишивок (гарні зразки устаток з жіночих сорочок з Полтавщини, Київщини і Східного Поділля), банкноти Української

Держави. Уже почалася каталогізація цих збірок. Також Музей дістав коло 180 книжок з бібліотеки Павловського з длянкою історії мистецтва, історії української архітектури і етнографії, чимало путівників по Києву та інших містах України.

У наступному випуску „Вістей Українського Музею” будуть вміщені докладні матеріали про збірки, які Павловський лишив Музеєві.

Засідання Комітету розбудови

Українського Музею 4-го січня 1986 року

Зліва направо: Віра Шумейко, Василь Сосяк, Богдан Котис (не член Комітету), Іван Винник, Всеволод Сапенко, Євген Гановський, Мирослав Шмигель, Аркадія Олевська-Петришин, стоїть Дарка Байко, не член Комітету.

Зліва направо: Аркадія Олевська-Петришин, Ольга Гнатюк, Гелен Прончак-Петришин, д-р Климентій Рогозинський, Тит Геврик, д-р Волтер Петришин, д-р Богдан Цимбалістий.

Зліва направо: Софія Геврик, д-р Юрій Сай, Олег Дем'як, Галина Сміндак. Фото: Марія Шуст

СХОДИНИ В НЬЮ ЙОРКУ

Комітет розбудови Українського Музею запрошує українських громадян на сходи в неділю, 13-го квітня, год. 1.30 по полудні, після Богослужби в залі школи св. Юра. Члени Комітету поінформують українське громадянство про плани будови нового будинку для Українського Музею. Після сходів — кави і солодке.

Виставка „Втрачені архітектурні пам'ятки Києва” мандрує

З нагоди тижня Українського Музею Окружна Управа Союзу Українок Америки і 67 Відділ США влаштували показ пересувної виставки УМ „Втрачені архітектурні пам'ятки Києва” в Українському Освітньо-Культурному Центрі у Філадельфії. Виставка тривала від 18 жовтня до 10 листопада 1985 р. Ця виставка, що проходила в Нью-Йорку від 12 червня 1982 року до літа 1983 року, стала першою пересувною виставкою УМ. Восени 1983 року її було показано у Россел Ротонді (Будинку Сенату) у Вашингтоні. Пізніше Виставка по-близьку вона буде показана від 12 до 16 років безплатно також був у суботу 29 1986 року ця виставка відкрита в Альбертському Провінційному Музеї в Едмонтоні. Від 19 травня до 6 липня вона була показана в Українському Селі в Едмонтоні, а від 3 серпня до 28 вересня в Українському Му-

Софія Геврик, голова 63-го Відділу США, відкриває виставку „Втрачені архітектурні пам'ятки Києва” у Філадельфії. (Фото: Марія Шуст)

зеї. Канади в Саскатуні. Далі надходять замовлення на каталог цієї виставки.

Заплановані виставки

На наступні роки заплановано: Виставку картин Василя Курілика. Експонати будуть привезені з інших міст і позичені з приватних колекцій. Виставку українських ескібрів. На дальшє майбутнє пля-

нується виставка українських народніх музичних інструментів, народніх металевих виробів, української геральдики, творів Олександра Архипенка, античних малюнків України, українського авангардного образотворчого мистецтва 1920 років.

Образотворчий Відділ Музею

зростає

Згідно з волею бл.п. інженерів Милослава і Ірени Колтунюків, Музей дістав з їхньої спадщини 10 картин. Ше п'ять картин додали спадкоємці. Орест і Любомир Колтунюки. Серед одержаних картин є праці Івана Труша, Миколи Азовського, Людмили Морозової, Василя Г. Кричевського і Миколи Пимоненка. Д-р Юліян і д-р Милослава Залізняка подарували

Музеєві мистецький твір Івана Труша „Портрет Володимира Охримовича” (1928), розмір 26x32 інч. Вони також подарували 250 примірників розкішно виданої ними монографії Володимира Поповича: „Марія Дольницька — емаль”, українською та англійською мовами. Монографія коштує 25 дол. і її можна набути в крамниці Музею.

СТАВАЙТЕ ДОБРОВОЛЬЦЯМИ

Український Музей потребує добровольців для чергування — головнo суботами і неділями в годину від год. 1-ої до 5-ої по полудні. Також потрібнo добровільної помочі в адміністрації УМ. Зголосуватися до адміністрації УМ на число телефону: 212 - 228 - 0110.

Члени Музею допомагають планувати його розбудову

Комісія планування надовшу мету при Управі Українського Музею, яку очолює Тит Геврик, тепер розробляє плян й напрямні дальшого розвитку Музею, беручи до уваги його переїзд до нового будинку. Тепер адміністрація Музею розсилає листи до всіх членів Музею з проханням написати їхні побажання та пропозиції, думки про те, яким Український Музей в Нью-Йорку мав би бути через десять років. Зокрема Комісія планування прохає відповісти на такі питання: Які виставки має влаштувати Український Музей?

Які колекції треба насамперед розбудувати? Яку ролу Український Музей має відіграти в місті Нью-Йорку, а також серед інших етнічних груп? Які освітні програми є найважливіші? Які архівні матеріали треба насамперед збирати?

Думки, висловлені в листах, будуть взяті до уваги при опрацюванні пляну розвитку Музею. Комісія планування буде вдячна всім, хто надішле на адресу Музею листи з своїми думками що до його майбутнього розвитку.

В Українському Музеї працював семінар для американських музейників

Метрополітальний Музей в Нью-Йорку щорічно влаштовує триденні семінари для працівників американських музей. Семінари працюють у приміщеннях різних нью-йоркських музей і при тому учасники знайомляться з їхньою працею.

Один з цьогорічних семінарів притягнув 30 учасників, які 3 березня зібралися в приміщенні Українського Музею (уже не вперше!).

Тема семінару була: проблема забезпечення приміщень музей, колекцій і персоналу. Після концерту відбулася товариська зустріч.

ШКОЛИ ВІДВІДУЮТЬ МУЗЕЙ

Учні Школи Українознавства з Вашингтону слухають лекцію Любові Воллинець. (Фото: Христиня Певня)

Учениці Школи Українознавства СУМ-у в Нью-Йорку оглядають виставку „Історія української іміграції в Америці”. (Фото: Марія Шуст)

ВИДАЄ УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
Редагує Комісія Преси і Публікацій
Адреса: 203 Second Avenue, New York, N.Y. 10003

ДОРОГІ ДЕЛЕГАТИ Й ДЕЛЕГАТКИ! ЩЕ ТІЛЬКИ ДВА МІСЯЦІ ВІДДІЛЯЄ НАС ВІД 31-ОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ. НАШОЮ МЕТОЮ Є ПРИДБАТИ 1,500 НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО КОНВЕНЦІЇ. МИ ДОСЯГНЕМО ЦЮ МЕТУ, ЯКЩО КОЖНА ДЕЛЕГАТКА Й КОЖНИЙ ДЕЛЕГАТ ВИКОНАЄ СВОЮ ПОВИННІСТЬ І ЗОРГАНІЗУЮТЬ ТРАДИЦІЙНУ ДЕСЯТЬОЧКУ НОВИХ ЧЛЕНІВ. ТОЖ ВИКОРИСТАЙМО КОЖНИЙ ДЕНЬ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НОВИХ ЧЛЕНІВ І В ЦЕЙ СПОСІБ ЗБІЛЬШИМ СТАН НАШОГО ПОСІДАННЯ.

Вашінгтонці пом'янули генерала Тараса Чупринку

Національно-визвольний рух, що його очолював Роман Шухевич—генерал Тарас Чупринка—об'єднував різні українські соціальні, політичні, релігійні і географічні прошарки. Відзначення 26-ї річниці смерті Головного Командира Української Повстанської Армії, яке відбулося у Вашингтоні 23-го лютого ц. р., мало велику вагу тим, що участь у ньому взяли представники всіх фракцій громади, яка хоч і порівняно мала, то у ній діє майже півсотні окремих організацій: соціальних, професійних, політичних, релігійних і розважкових.

Організатором була Марійська Дружина при Соборі Пресвятої Родини. Широку участь у програмі як серед виконавців, так і серед аудиторії, треба завдячувати голові Марійської Дружини Стефані Дячок, організаторський хист якої посилений талантом перекладачів.

Тому що свято відбулося відразу після недільної Св. Літургії в залі собору Пресвятої Родини, концертну частину попередив обід, який був включений у ціну вступу. А для того, щоб зацікавити особу Головного Командира і тих членів громади, які не володіють українською мовою, програма відбулася українською і англійською мовами: проф. Микола Кормелюк, диригент хору при соборі, виготовив доповідь по-українськи, а Меріеллен Кіс прочитала у англійському перекладі, з відчуттям значення тексту, наказ ген. Чупринки з приводу укладу гільєрського Німеччини—до чого як він значачно, причинилися і біблійні і з закликом до дальшої боротьби проти другого окупанта. Советської Росії. Цей на-

каз, написаний на початку травня 1945 року, вражає своєю актуальністю нині, 41 рік пізніше, коли точиться боротьба за визволення в Афганістані.

Наталка Слюзар, голова Вашингтонської Групи українських професіоналів, прочитала по-англійськи дані про родовід Романа Шухевича, який тягнеться до козака, що оселився в галицькому селі після битви під Полтавою.

Учень Школи Українознавства Микола Кормелюк II продекламував по-українськи вірш Марка Бослава „На вічну славу Головного Командира УПА“. А юначки і юнаки Пластової Станиці, під проводом кур'яніної Теодори Хомяк, виступили з монтажем уривків з документів, поданих в „Літописі Української Повстанської Армії“ і віршем Уляни Кравченко „Смерть Отамана“. Монтаж був пошаною до героя, який в юних літах був пластуном.

Читання і декламація на програму перепліталися музичними точками: сольніспівом Галини Андрєїс при аккомпаньєменті проф. Ольги Сушко-Наконечної (серед пісень Г. Андрєїс включила коликоску, що її склали у Вашингтоні о. Петро Будний до слів Святослава Караванського, присвячених каторжникові Юрію Шухевичу в день народження його сина Ромчика, онука Головного Командира); грою на бандурі Ірини Андрєїс; виступом парадійного хору з піснями „Засяло сонце золоте“ і „Марш молоді“.

Юрій Добчанський, керівник бібліотеки і доповідко до центру при Соборі Пресвятої Родини, вів програму.

Р. Л. Хомяк

В Баффало вшановано пам'ять генерала Т. Чупринки

Бережень став уже місяцем двох Тарасів. До свята на честь Тараса Шевченка, долучилося свято на честь другого Тараса, ген. Тараса Чупринки, який збрюсю здійснив заповіт Тараса Шевченка. У календарі національних святкувань свято на честь ген. Тараса Чупринки введено зараз же після його героїчної смерті. Почавши від 1950 року, українська діаспора старасться уже кожного року віддати особливу шану своєму великому героєві, ген. Тарасові Чупринці в роковини його смерті. Не забував про нього і українська спільнота в Баффало.

Ініціатором щорічних святкувань пам'яті ген. Тараса Чупринки в Баффало були Організація УВФ. За ініціативою тих же організацій святкування поширено на інші постаті і події нашої недавньої історії. Крім ген. Тараса Чупринки, вшановано героїнь—Ольгу Басараб, Олену Телігу, Віру Бабенко, 500 жінок, що загинули під гусеницями большевицьких танків, та інших. До святкування включно і Карпатську Україну з нагоди 47-их роковин проголошення її самостійності.

Доповідь про героїню виготувала активна на терені Баффало сумівка мгр Оля Цигинка. Ширшу згадку про Карпатську Україну доповідь д-р Михайло Лоза

ген. Тараса Чупринку, розвинувши епізод з біографії Чупринки, коли він перебував і діяв у тій частині України. Святоточні сходи відбулися в неділю, 16-го березня в популадному часі, в Українському Домі „Дніпро“. Відкриття і, з'ясувавши коротко їхню ціль, Василь Шарван. Після того він попросив колишній воїн УПА Андрія Гордєєвича і Степана Дашкевича, щоб вони засвітили лямпіон перед портретом ген. Тараса Чупринки.

В програмі святоточних сходи, крім згаданих вже доповідей були ще виступи молоді місцевого Осередку СУМА: збірна декламація, співав юний хор під керівництвом виховниці мгр Христини Мороз. Свято закінчило українським національним гімном, що його проспівали всі присутні.

У дообідньому часі в церкві Матері Божої була відправлена Служба Божья, а згодом Панахида за спокій душі ген. Тараса Чупринки й інших героїв. Організація УВФ і Пласт взяли участь у Богослуженнях зі своїми організаційними прапорами. Богослуження відправили і глибоко продуману проповідь сказав о. Мар'ян Струць.

Обидві місцеві українські радіопрोगрами В. Шарвана і Патріархальна, присвятили згаданім постатям і подіям доволі часу.

Н. Н.

Тенісові турніри на Союзівці

Тенісова ланка УСЦАК, під проводом інж. Романа Раконого, ст., подає до відома, що на літній сезон на Союзівці заплановані такі турніри:

- 4-6-го липня — УСЦАК-Схід
- 9-10-го серпня — Подвійні гри
- 29-го серпня — 1-го вересня — Крайові чемпіонати УСЦАК
- 14-15-го вересня — Запрошений УНС
- 28-29-го вересня Подвійні гри Пласт
- 4-5-го жовтня — КЛК.

64-ий Відділ СУА вшанував пам'ять двох жінок-героїнь

У суботу, 22-го лютого ц. р., 64-ий Відділ СУА влаштував вечір, присвячений пам'яті двох жінок-героїнь новітнього часу, а саме: Олени Теліги і Алли Горської. В домішній СУА в Нью Йорку зібралось велике число не тільки членів СУА, але серед присутніх було видно добрий публіку, яку зацікавила тема вечора, як рівнож доповідачі, імена яких загально відомі.

Голова Відділу Христа Навроцька відкрила вечір і представила відому журналістку, пластову і громадську діячку Ольгу Кузьмович, яка вибрала собі тему „Олена Теліга як людина“.

На залі панувала тиша, коли О. Кузьмович своєю доповіддю вміло поведла залувану публіку в ті часи, коли вона як студентка мала особливе щастя бачити, обсервувати і подивлятися на незвичайну людину, яка і в той час мала вже відоме ім'я як поетеса і журналістка. Вона була, за словом О. Кузьмович, „незвичайна жінка“.

О. Теліга, з дому Шовгєнів, мала безурне дитинство. Народилася в Петербурзі в домі інженера і професора Політехнічного інституту, далеко поза межами України. Української мови не знала до 16-го року жит-

тя. Її мама була білоруського роду. Вперше Олена зустрілася з чисто українським середовищем в Подєбрадах в Чехо-Словаччині, де з причин воєнних обставин родина Шовгєнів опинилася на еміграції.

Ред. О. Кузьмович вперше зустріла О. Телігу в студентській домішній у Варшаві, Теліги з Подєбрад переїхали до Варшави. Там життя для них не було легким. Олена старалася допомогти Михайлові, якому важко було знайти працю по його званню. Вона працювала учителькою і модельюю у фірмі жіночих одягів. У вільних хвилинах від заробіткової праці читала та писала. Вона часто заходила до студентської домішки, а її поява серед молоді викликала велике захоплення. Олена Теліга—чарівна, молода жінка, завжди елегантно вдягнена, темпераментна, своєю незвичайною особистістю звертала на себе увагу присутніх. Біля неї гуртувалася українська молодь, яка любила слухати її палкі промови. За її невгнутий, рішучий і безкомпромисний характер вона часто наражувалася на критику тих, які не погоджувалися з її поглядами. Її духовним провідником був Дмитро Донцов, якого

вона дуже цінила і була під його впливом, але під кінець її життя її ідеологічні дороги розійшлися. Олена не боялася казати правду... Її контрверсійні доповіді „Якими нас прагнеть“ і „Сліпа вулиця“ викликали широку дискусію серед української громади. Але Олена йшла далі своїм шляхом, не звертаючи ні на що уваги, аж до своєї трагічної смерті.

Як визначний член ОУН вона дістала призначення організувати Спілку Українських Письменників у Києві і відтоді Олена була перейнята тим завданням. О. Кузьмович зустріла її вдруге в Кракові, куди Теліги переїхали і де містилися осередок української еміграції, Центром його був УЦК. Вечерами українці збиралися в ресторани „Полтава“, до якого заходила Олена зі своїм чоловіком, який майже не втручався в палкі розмови, які вела Олена з визначними членами ОУН.

У своєму вірші вона якби викликала свою трагічну долю і просила Бога, щоб прислав їй гідну смерть. „Щоб Бог прислав мені гарчу смерть, не змине умирання!“ Дорога на Київ важка і небезпечна—вона не здається. Добившись до Києва, Олена організувала Спілку Українських Письменників, видавала тижневик „Літварі“.

9-го лютого 1942 року Геста обступило будинок, де містилася спілка, і всіх, хто там був, заарештувало.

Разом з Оленою був її чоловік Михайло, який добровільно пішов з нею на смерть, не хотів її залишити. Спочили вони в Бабіному Ярі без могилі і без хреста.

Другим доповідачем була Надія Світлична, яку представила заступниця голови Ніна Сомокіш. Світлична відома за своєї публіцистичної праці та членства в Гельсінкській Групі. Темою доповіді була „Алла Горська як людина“.

Н. Світлична почала від прозорі, які зі зворушенням пояснювала, бо кожна була для неї так близька і дорога.

Перед глядачами з'явилася висока, білява жінка зі шалливим, добрим усміхом в товаристві Івана Світличного, описав історію життя друзів. Н. Світлична пояснювала: Алла була душею усього молодого товариства в Києві. В 1964 році вона включилася в хор „Жайворонки“, вона організувала колядки, вона належала до Клубу Творчої Молоді. Велична, гарна, незалежна, природна, захоплююча. Вона—великий мистець з незвичайною уявою і енергією. Біля неї гуртувалися великі люди—письменники, поети, малюри, скульптори.

Алла жила в усьому, вона була там, де її тільки було потрібно. Вона мала талант віддавати себе в користь іншим, не жадаючи для себе ніякої заплати.

В 1962-63 роках Алла у своєму приміщенні давала

притулок гуртові творчої молоді, молодим ентузіастам—художникам, літераторам, режисерам з надією на культурне відродження України.

Алла Горська працювала над Шевченківським вітражем до вестибюля університету ім. Т. Шевченка. Дні і ночі віддані праці як мистець виконувала виснажуючу працю просто за харч. Цей величавий вітраж був розтопаний після завершення роботи ректором Шевченцем, ще до огляду художньою радою і єдина нагорода за це було виключення Алли зі Спілки Художників.

1965-1969 роки—візиди на монументальні декоративні роботи до Донецька, Жданова, Краснодара. Повнення в Спілці Художників і наступне виключення за громадську позицію в справі політичних процесів 1965-67 років.

Вкінці трагічна смерть—знайшла її мертвою у підвалі її свекра з розбитою головою... Похорон був нестандартний, незвичайний. Під час похорону 7-го грудня 1970 року на Берковичському кладовищі зібралася всі її друзі, щоб востанє попрощати Аллу.

Сваген Сверсток склав та-

кий напис на її могилі: „Світлим добрим духом пройшла вона між нами з вірністю несефіта, що раптом знайшов землю і віру предків. Слава людині-художниці, що була для нас втіленням мужності, сумління і рідкісної відданості людям.“

Через день після похорону цей напис зник. Сваген Сверсток продовжував: „Алла Горська навки залишиться з нами, як рідна душа. В образі цілого десятиріччя вона висотить білим привидом Доброго Духа, що втіля в собі сумління, сьйво вільного обличчя, освітленого талантом і відданістю людині.“

Василь Стус висловив по своєму:

„Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце
України.
А ти шукай червону
твій каліни
На чорних водах—твій
вішукай...“

Обі доповіді були на висоті, були тим вартісні, що були передані з джерел власних переживань доповідачів.

Е. Гойдиш

ГРОМАДЯНИ! негайно зверніться до місцевого секретаря чи організатора УНСоюзу, або пишть прямо до Головної Канцелярії УНСоюзу в Джерзі Сіті за інформаційми про Союзове забезпечення. Пам'ятайте про народну притовідку: **БЕРЕЖЕНОГО ГОСПОДЬ БЕРЕЖЕ!**

Український Католицький Університет у Ст. Катаринс

Ми вже починаємо із цим поволі освоюватися, що в північному американському канадському обширі, де скупилася найбільша кількість українців, відбувається чимало різних імпрєз з нагоди національних та релігійних свят. Але серед них відбулася на цей раз імпрєза, яка виділялася від всіх інших.

Мова тут про перший харитативний бенкет, що відбувся за старанням Релігійного Товариства Українців Католиків Канади „Св. Софія“ у Роял Йорк готелі в Торонто 8-го березня цього року. На бенкеті зібралось біля 800 осіб української публіки із різних верств нашого громадянства міста Торонто і його околиць.

Між присутніми вирізнялися офіційні канадські політичні представники, серед яких були Джим Бредлі, міністер онтарійського уряду, що виступив у заступстві прем'єра провінції, Дейвіда Пітерсона, посол федерального уряду Андрій Вітер, посолник Торонто Дейвід Джансон, посолник міста Ст. Катаринс Джек МекКефері, а з українців представник КУК д-р Петро Глібович і ціла низка наших чільних українських діячів, які у своїх виступах репрезентували різні наші установи.

Бенкет відкрив і привітав гостей голова Бенкетового комітету мгр Теоддєй Волошин, який у своєму змстовному вступному слові з'ясував основну ціль і суть імпрєзи та розповів про черговість програми Бенкету, представивши на закриття майстра церемонії о. д-ра Володимира Данька.

Молитвою в наміренні Івана Павла II та Патріярха і Кардинала Мирослава Любачевського Владика Ігнор Борєвський, єпарх Торонто і сьхідної Канади, відкрив бенкет.

За основу перебігу бенкету слід було б прийняти доповідь о. Архимандрита д-ра Любомира Гузара, якого представив учасником його близький друг із теологічних студій о. митрат Іван Тарарин, до речі, основоположник теперішньої парохії св.

Димитрія, яка належить до однієї із найбільш зростаючої з низки українських церков в районі Торонто.

О. Архимандрит Г. Гузар є головою Товариства „Св. Софія“ в Римі. Воно має філіяльні одиниці майже в усіх країнах, де діють українські єпархії, які спільно творять одну цілість у своїй праці з метою правної і матеріально забезпечити українськї патріархальні установи в Римі, служити цілій Українській Помісній Католицькій Церкві та підтримувати діяльність української спільноти в цілому світі.

Щоб продовжувати цю велику відповідальність праці Т-во „Св. Софія“ звертається з проханням шєдрої підтримки до української спільноти у світі. Т-во „Св. Софія“ певне, що така допомога поєспі, про що найкраще свідчать усі дотєперішні успішні збіркі. Якраз саме ці пожертви акують найважливіше на факт, що наша українська спільнота у всьому світі суща розуміє і схвалює вагомість діяльності Т-ва „Св. Софія“.

На бенкеті були вшановані і відзначені спеціально виготовлєними для цього по-мистецьки виконаними грамотами окремі особи за їхню довготлітню суспільно-громадську і церковну працю.

Доволі вдалим для своєрідного „вдїяження і розваги“ був виступ із сольспівом молоді співачки Орисі Любачевської, який музикознавці заповідають гарне майбуття.

Треба сподіватися, що українське громадянство Торонто й околиці допоможе завершити духове здїявання св. Патріярха Йосифа та допоможе перенести Філію Українського Католицького Університету св. Климента Папи із Монреалю до нового постійного осідку в Ст. Катаринс, Канада, до своєї власної запланованої споруди—Інституту „Св. Софія“ ім. Патріярха Йосифа.

Ярослав Петрович

У зв'язку із ЗАМАХОМ на пасажирський літак над територією Греції, туристичні тури до Греції, на Близький Схід, до Італії та інших країн і взагалі до Європи, значно зменшилися. Країни, які мали великі мільйонові приходи з американської туристики роблять розпочали заходи, щоб поправити ситуацію.

Нові кляси забезпечення УНС

На сторінках союзової преси, а головню союзової Трибуни, було повідомлення про це, що з днем 1-го грудня 1985 року для вдосконалення своєї понад 90-річної забезпеченої служби українській громаді в ділянці життєвого забезпечення Український Народний Союз впровадив дві нові кляси з односторового вкладкою. Це є грамоти в клясі W (шіле життя) і Ендовмент—65 (E-65).

Як у клясі W на ціле життя, так і Ендовмент 65 сума забезпечення починається від 2,000 доларів. Отже, не можна набити на 1,000 доларів, а натомість можна набити на вищі суми, як 3,000, 5,000, 10,000, 25,000, 50,000, дол. й більше.

В клясі на ціле життя приймається член від двох місяців до 70 року життя, а в клясі Ендовмент 65 приймається від двох місяців до 55 року життя. Коли згадуємо про те, що УНСоюз впровадив вдосконалення забезпеченої служби для своїх членів, а тим самим і українській громаді, то найкращим доказом цього служить те, що забезпечення в клясі на ціле життя можуть набити старші віком особи аж до 70 року життя, якщо вони є в доброму стані здоров'я. А говорячи про „односторову вкладку“, то це також належить до поліпшення служби нашим землякам. Бож коли добре пригля

нутися поданим внизу таблицями, то не хочеться вірити, що за суму 200 чи 300 доларів, заплативши одну вкладку—є спокій на ціле життя. Не буде секретар Відділу докучати, що вкладка не заплачена, а головню тоді, коли є інші родинні видатки.

Важливим є те, що, заплативши одну вкладку і одержавши грамоту на 2,000 доларів чи більшу суму забезпечення, людина має душевий спокій, що коли б, не дай, Боже, раптово настала смерть, то не буде тягарем для родини. Також до позитивів належить і те, що обидві нові кляси мають зворотні вартості, які з кожним роком зростають, і власники грамот можуть улюбий час вибрати нагороджену резерву.

Слід згадати, що нова Кляса Е-65 є дуже корисною для дітей чи вників, бо це є найкраща нагода „зв'язати

іх з такою братською установою, якою є УНСоюз. Заплативши лише одну вкладку—кілька сот доларів, діти чи внуки залишаться членами УНСоюзу на довгі роки. До того вони будуть управлені одержати беззвартні стипєндії Союзу навіть і 1,000 чи більше доларів, якщо поступлять на студії до коледжу чи університету. Матимуть знижку ціни за перебування на Союзівці й інше.

Обраховуючи належність за забезпечення нових кляс, де є ціна за 1,000 доларів, належить виниможити через число „тисяч“ скільки апікант бажає купити забезпечення, а вкінці додати до цієї суми 10,000 доларів, як оплату адміністраційних видатків. (Вік 10 років, кляса Е-65 84.00 + 84.00 дол = 168.00 дол + 10,000 доларів—разом належність за 2,000 доларів забезпечення вносить 178.00 доларів).

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION SINGLE PREMIUM LIFE PLAN

SINGLE PREMIUMS PER \$1,000 INSURANCE (add \$10 "policy fee" to premium for certificate)

Issue Age	Single Premium per \$1,000	Issue Age	Single Premium per \$1,000
0	\$49	35	\$176
1	51	36	184
2	52	37	192
3	53	38	200
4	55	39	209
5	56	40	217
6	58	41	227
7	58	42	236
8	60	43	246
9	62	44	256
10	64	45	267
11	67	46	277
12	69	47	288
13	72	48	300
14	74	49	311
15	77	50	323
16	80	51	336
17	83	52	348
18	86	53	361
19	90	54	374
20	93	55	387
21	97	56	401
22	100	57	414
23	104	58	428
24	108	59	442
25	112	60	456
26	117	61	471
27	122	62	485
28	127	63	499
29	132	64	514
30	137	65	528
31	143	66	543
32	149	67	557
33	155	68	572
34	162	69	586
	169	70	600

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION SINGLE PREMIUM ENDOWMENT AT 65 PLAN

SINGLE PREMIUMS PER \$1,000 INSURANCE (add \$10 "policy fee" to premium for certificate)

Issue Age	Single Premium per \$1,000	Issue Age	Single Premium per \$1,000
0	\$59	28	178
1	61	29	186
2	63	30	195
3	65	31	204
4	67	32	213
5	69	33	223
6	72	34	234
7	75	35	245
8	77	36	256
9	81	37	269
10	84	38	281
11	87	39	295
12	91	40	309
13	95	41	323
14	99	42	338
15	103	43	354
16	107	44	371
17	112	45	388
18	116	46	406
19	121	47	425
20	126	48	445
21	132	49	466
22	137	50	488
23	143	51	510
24	150	52	534
25	156	53	559
26	163	54	585
27	171	55	613

MINIMUM FACE AMOUNT: \$2,000

МОВА ПРО МОВУ

СТОРИНКИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мова — це не тільки засіб виражати готову думку, а індивідуальний спосіб перетворювати її. Кожний нарід має свою мову, свою, так би мовити, перетворюючу машину.

Олександр Потебня

УПІ РІК ВИДАННЯ

КВІТЕНЬ 1986 р.

1 (21)

Підсумовуючи 1985 рік...

За нами ще один рік. Що ж гідного уваги сталося в цьому році на полі мови в українській діаспорі?

У резолюціях ІУ конгресу СКВУ, що відбувся в листопаді 1983 р. в Торонто, читаємо: „Конгрес пропонує послити в діаспорі вивчення і плекання української мови і проголосити 1985 роком української мови”. (Вісник СКВУ, травень 1985, стор. 9).

На жаль, ця прекрасна та актуальна пропозиція залишилася тільки пропозицією. Не чимали ми про ніяке офіційне проголошення ані навіть про будь-які заходи Наукової Ради СКВУ в цьому напрямі. У пресі, в зв'язку з недалеким ювілеєм українського християнства, появилось чимало статей на тему „хрещення” чи „хрещення”, але козось договорення в цій справі наших авторитетів (мовознавчих і релігійних) не досягнуто.

Все таки були в цьому році на мовному фронті і позитивні події. 150-ліття народження нашого визначного, світової слави мовознавця Олександра Потебні відзначили окремими конференціями і НТШ і УВАН. Конференції НТШ, одна в Нью-Йорку, друга в Чикаго мали, крім святкової також практично-ділову частину призначену справі урочкування правопису діаспори. Із трьох доповідей призначених цій справі дві починаємо друкувати в цьому числі „МПМ”. Намагання усталити правовис українців у розсіянні не нове. Серйозну працю в тому напрямі започаткувало було ще в 1961 р. Об'єднання Українських Педагогів Канади (ОУПК) при співпраці наших лінгвістів у вітчизні.

З різних причин цей проєкт не дав сподіваних результатів. Уважасмо, що не все це пропало і що саме тепер варто це раз зробити спробу доповнити та усучаснити „Харківський” правовис.

Дискусії та висновки на обох конференціях показують, що існує ініціативна група наших філологів, яка готова взятися за це потрібне і не легке діло. Їм треба б опрацювати програму як це зробити і як притягнути до співпраці якнайширше коло філологів та знавців мовних проблем „з обох боків Збруча”. Базою до такої праці повинні стати „Львівський правовисний словник”, що вміщає всі слова, написані яких різне за трьома відомими правовисними словниками: Григорія Голоскевича з 1930 р. (що репрезентує „Харківський” правовис), Олександра Панька і Василя Сімоновича (що є першою спробою усучаснити цей правовис у 1941 р.) та Київського словника за редакцією Головащук та Русанівського з 1975 р. (що репрезентує сучасний підсөветський правовис).

Чи можемо ми справді у розсвареній діаспорі догворитися в справі єдиного правовису? По відповідь звернімося до самого О. Потебні. Коли його в час чорної російської реакції хтось запитував, чи можливо українську мову, яку тоді уважали лише діалектом російської, визнати за самостійну, а яку і з тим і український нарід за самостійний, він відказав коротко: „Так, якщо самі українці цього забажають”.

А що українське суспільство діаспори уже давно єдиного правовису бажає, (що виявилось в численних статтях, дописах і зверненнях), то на поставлене в горі питання можна відповісти: „Так, ми можемо усталити правовис Оля діаспори, якщо українські філологи вітчизняного світу направді цього забажають”.

НЕСКОРЕНА МОВА

У Києві ніби тебе не почути,
Діло моє мово ступаю,
Тебе убиває підступом, поволі
Москва — схиством могоуча.

Сміливці, що прав твоїх боронили—
По тюрмах, психушках, в ГУЛази;
А дітям презирство до рідної мови
Прищеплюють школи ворожі.

„В народі радянськї м.— плещуть яничари,—
Всі мови ростуть, проквітають,
Брехня в живі очі! Щоб твх обдурити,
Що фактї в статистик не знають.

Та марні, Росіє, твої сподівання.
Бо мови тобі не зодлати!
Валує в'ї укази її не убали,
Не в'ють і кремлівські сапрани.

Н. Н.

Марія Овчаренко

РОКОВИНИ ВЕЛИКОГО ВЧЕНОГО

(Закінчення)

Російські укази, скеровані на знищення української мови, не зневірювали Потебню, який у майже всіх своїх творах завжди багато місця відводив українській мові, а то й присвятив їй кілька окремих праць. У цих працях він поставив собі завдання науково довести окремішність української мови, як напр., у праці „О звуковых особенностях русских наречий”, в якій він дав фонетичну характеристику української мови, відокремлюючи її в цей спосіб від російської. Окрему увагу присвятив він питанню походження і розвитку української мови. В праці „Заметки о малорусском наречии” він поділив українську мову на дев'ять головних діалектних груп і підкреслив важливість дослідження народних говірок для історії мови. Потебня дав тривкі фундаменти для вивчення граматичної системи української мови, і тому справедливо його уважають основоположником українського наукового мовознавства.

Працю „Объяснение малорусских и средних народных песен” він збагатив досліді науковою фольклористику. Глибоке знання народної творчості дало йому матеріал для дослідження поеми „Слово о полку Игоревім”, в якому він відкрив близький зв'язок цього предтарарського староукраїнського пам'ятника з сучасною українською народною творчістю.

Особлива любов Потебні до української мови проявлялася не тільки в його наукових творах, але й в його університетських лекціях, в яких він часто висвітлював різні проблеми прикладами з української мови та української народної творчості.

Українська мова була творчим стимулом у його науковій праці та невід'ємною частиною його інтелектуального думання й духовного життя. Про це пише він сам в одному зі своїх листів: „Обставинами мого життя зумовлено те, що при наукових моїх заняттях вихідною точкою була малоруська (цебо українська — М. О.) мова і малоруська народна словесність. Яби ця вихідна точка і зв'язане з нею почуття не були мені дані, яби я виріс поза зв'язком з перекладом (цебо традиціями — М. О.) то, мені здається, навряд чи я став би працювати в науці”. (3

листа до А. Патерн. Цитата взята зі статті „О. О. Потебня і сучасність” Мовознавство на Україні за п'ятдесят років”. Київ, 1967, стор. 22).

Хоч російські шовіністи закидали Потебні український сепаратизм, він не вагався виступити в обороні української мови, а редагуванням творів українських класиків він розбудив пошану до української літератури. Він дуже глибоко відчував шкідливий вплив русифікаційної політики в Україні. Його думки про руйнівну силу денационалізації актуальні й тепер: „Денационалізація — така переміна народного життя, при якій традиція народу, закріплена перш за все в мові, переривається або ослабляється... народ слабшає і поволі дегенерується... Денационалізація впливає на послаблення зв'язку підрастаючих поколінь з дорослими, що заступається лише слабим зв'язком з чужинцями, на дезорганізацію громадянства, неморальність і спіднення”. (3 рецензії Потебні на збірник Я. Головацького Народные песни Галицкой и Угорской Руси).

Поступове затрачування національної свідомості серед самих українців, на думку Потебні, треба вилучати свідомістю своєї окремішності. Шкідливі егоїстично-матеріалістичні тенденції як серед університетської молоді, так і серед українського громадянства взагалі — це, каже Потебня, „наслідок того, що ми несвідомі нашої плеїнної окремішності”.

Свою любов до рідної мови Потебня засвідчив також перекладом на українську мову окремих пісень Гомерової Одиссеї, до чого готувався основно, використовуючи матеріал українських літописів, збірники пісень і пословиць та твори українських класиків. Цей переклад надруковано аж у 1905 р. Мало хто з нас знає, що Потебня в молодих роках знаходив теж час на прихитні засоби піднесення культурного рівня мови в переконанні, що в школах обов'язково треба навчати в рідній мові. Для цієї мети він уклав український буквар для недільних шкіл, використовуючи в ньому народну фразеологію, прислів'я, приказки, загадки та застосовуючи фонетичний принцип і ук-

раїнську графіку, яку вживаємо й тепер. Але цей буквар, так само як і недільні школи, був заборонений у 1862 р., і був виданий аж тридцять кілька років після смерті автора.

Величезний вклад Потебні в науку філології оцінили високо вчені в інших країнах, як, напр., відомий славіст минулого століття В. Ягіч, який сказав про Потебню, що „він стоїть поміж русько-слов'янськими філологами дуже високо, і тяжко знайти другого, що міг би дорівняти йому глибоким розумінням мовних явищ та філософією глибокою”. А Т. Райнов, російський автор монографії про Потебню, 1924 р. сказав, що Потебня перевищує усіх тогочасних учених найвищими здібностями, геніяльністю.

Твори Потебні, звичайно, знайшли відгук і в працях українських учених, але, на жаль, не в такій мірі, як на це заслуговують його наукові досягнення. Тому не можна відкинути твердження Я. Айзеншток, радянського літературознавця 20-их років про те, „як багато втратила наша наука від того, що пройшла повз Потебню, не звернувши на нього такої уваги, якої він, безумовно, вартий був... Настав час признатися переду самим собою, що Потебню в нас пропали, як пропали багато інших українських геніїв...” (Життя і революція, 1926, 12, ст. 36). Без сумніву, найбільшою втратою не тільки для українського мовознавства, але й для розвитку української філософії та національної думки треба вважати той сумний факт, що досі не видано повного зібрання творів Потебні в перекладі на українську мову.

Ще в 1920 р. при Академії Наук у Києві та Комісаріяті Освіти в Харкові створено під проводом акад. Багалія редакційний комітет для видання 20-х томів праць Потебні. Але Державне видавництво України, якому доручено це видання, не поспішало, так, що крім одного тому та й то по-російському, нічого не вишло. Акад. Багалія, турбуючись таким відволіканням, писав, що „коли буде так і далі, то справа закінчиться аж через 20 років, — а українська школа, наука, суспільство і держава не матимуть таких творів, які зробили б велику славу європейській науці”.

Коли після кількох років справа зайшла в глухий кут, К. Чехович у своїй книжці Олександр Потебня в 1931 р. писав: „...здається і найбільший отімист мусить разом з нами сумніватися, чи таке повне видання тво-

рів нашого геніяльного мислителя при сучасних порядках на Україні взагалі може в найближчому часі по'явиться...” Від написання цих пророчих слів минуло рівно 55 років! На високі заміри видати 20 томів творів Потебні впала заслана мовчання. Правда, врядигоди десь появляється твір Потебні, частіше в Москві, ніж у Києві та й то в російській мові. За цих кількадесять років появилася декілька праць про Потебню, але в світлі совєтської інтерпретації його багатогранна творчість висвітлена однобічно, а то й в криво-мозеркалі політичних приписів. Нашого мислителя одягнуто в тогу праворівного „вітчизняного” вченого, який крокує за возом сучасних совєтських шаблонів подібно, як це зроблено вже з Т. Шевченком, І. Франком, Л. Українкою, Українська Радянська Енциклопедія, а з нею й впливовіші київські мовознавці повторюють за Великою Совєтською Енциклопедією, що „світлогляд Потебні формувалася під впливом ідей російських революціонерів-демократів О. Герцена, М. Чернишевського, В. Бєлінського, М. Добролюбова та передової російської науки”. І далі ОРЕ пише, що „Потебня сприйняв деякі положення матеріалістичної діалектики”, і що „для його світогляду характерна спрямованість”. „Від кривизи, доволі туманним розумуванням „прогресивні” наукові погляди” в нашого мислителя, у 1945 р. совєтські урядники дали згоду на те, щоб його ім'я присвоєно Інституту мовознавства АН УРСР в Києві, яке в останньому десятиріччі за заслуги київських мовознавців навантажено ще орнаментом совєтської символіки: Ордена Трудового Червоного Прапора Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні. А тим часом Харківський університет, в якому Потебня провів більшу частину свого творчого життя, обійшов мовчанкою пам'ять цього наукового велетня. Відходячи від українських традицій, тамошні урядники дали йому назву: Ордена Трудового Червоного Прапора Харківський державний університет ім. О. М. Горького.

Хоч наукову спадщину Потебні радянські науковці характеризували як „зірку першої величини в сузір'ї вітчизняної науки”, проте багато його ідей для них не сприйнятливі: „Сучасна радянська наука поділяється, як, напр., про генезис

(Закінчення на стор. 6)

А. Вовк

МОВА НАШИХ БУДНІВ

(Мовний порадиш ІІ)

Перший список цієї рубрики появилася у випуску МПМ 2 (18) („Свобода” за 28 грудня 1984). Там з'ясовано мету рубрики — боротьбу з мовним суржиком цюденого життя, як українсько-англійським, так і тим, що превзений із-за океану. Там же подано і список скорочень. Неправильні, нелітературні слова друкуємо в лапках, їхні пропонуємо відповісти — ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ. Правильний наголос зазначено грубим шрифтом.

СПИСОК Ч. 2

- „айсбакса” (анг.) ХОЛОДИЛЬНИК
- „бадання” (поль.) ОБСЛІДЖЕННЯ
- „бейкінг сода” (анг.) ПИТНА СОДА, КУХОННА СОДА
- „бейсборд” (анг.) ПЛІНТУС (лиштва вздовж стіп попри підлогу)
- „бронзовий” (для анг. brown) БРУНАТНИЙ, (з сір'яним відтінком, ще) БУРИЙ
- „айрус” (анг. вимова) ВІРУС
- „вечером” ВВЕЧЕРІ, УВЕЧЕРІ
- „відкурювач” (для анг. vacuum cleaner) (з поль.) ПИЛОСМОК
- „викиди совісти” (з поль.) ДОКОРИ СОВІСТИ
- „в тяжі” (поль.) ВАГІТНА; „зайти в тяжі” ЗАВАГІТІТИ
- „гросерія” (анг.) ХАРЧОВА КРАМНИЦЯ
- „дишвошер” (машина) (анг.) ПОСУДОМИЙКА
- „довг” „довжик” (рос.) БОРГ, БОРЖНИК
- „дурак” (рос.) ДУРЕНЬ
- „закраска” (рос.) ВІДПІНОК, ІНОАНС, ЗАФАРБУВАННЯ
- „з дому” (про замужню жінку) УРОДЖЕНА; ДІВОЧЕ ПРІЗВИЩЕ якої — „знимка” ЗНИМОК, ФОТО, ЗНЯТКА, СВИТЛИНА (зах.)
- „карпет” (анг.) КИЛИМ
- „коверт” (рос.) КОВЕРТ, КОВЕРТА
- „коперта” (поль.) КОВЕРТ, КОВЕРТА
- „коритар” (поль.) КОРИДОР
- „краска” (для анг. color) (рос.) КОЛІР, БАРВА
- „лайфгард” (анг.) РЯТУВАЛЬНИК
- „лента” (рос.) СТРИЧКА, ТАСЬМА

- „лікарство” (поль.) ЛІК, МЕДИКАМЕНТ
- „лічниця” (поль.) ЛІКАРНЯ
- „мількейк” (анг.) МОЛОЧНА БОВТАНКА (проп.)
- „нагнітка” (зах.) МОЗОЛЯ
- „напиток” (рос.) НАПІЙ
- „начиння” (для анг. dishes) ПОСУД
- „неприличний” (рос.) НЕПРИСТИЙНИЙ
- „опалуватися” (з поль.) ЗАСМАГАТИ
- „пап корн” (анг.) КУКУРУДЗЯНИ БАРАНИКИ
- „пательня” СКОВОРОДА
- „перепис” (КУХОННИЙ) ПРИПИС, РЕЦЕПТА
- „пилосос” (з рос.) ПИЛОСМОК
- „печені” (анг.) БРОСКВИ, (рад.) ПЕРСИКИ
- „пластинка” (рос.) ПЛАТІВКА
- „плита” (грамофонна) ПЛАТІВКА
- „пльомбер” (анг.) ВОДОПРОВІДНИК
- „погребник” ПОХОРОНИК, ВЛАСНИК ПОХОРОННОГО ЗАКЛАДУ
- „поліжник” (лікар) (поль.) АКУШЕР
- „примой” (анг. reception) ПРИЙНЯТТЯ, ГОСТИНА
- „реставрація” РЕСТОРАН
- „рінгбайндлер” (анг.) (КІЛЬЦЕВИЙ) ШВИДКОЗШИВАЧ
- „сейл”, „сел” (анг.) ВИПРОДАЖ (проп.)
- „сода” (як напій) ГАЗОВАНА ВОДА
- „сметанка” (для анг. sweet cream) ВЕРШКИ, СОЛОДКА СМЕТАНА
- „сплетні” (з рос.) ПЛІТКИ, СПЛІТКИ
- „тамтого року” (місц.) МИНУЛОГО РОКУ
- „той і тамтой” (місц.) ЦЕЙ І ТОЙ
- „тол” (наг. road toll) ОПЛАТА (ПЕРЕЗДНА)
- „тол” (анг. toll station) РОГАТКА (проп.)
- „тол бутс” (анг. toll booth) БУДКА РОГАТКИ (проп.)
- „флю” (анг.) ГРИПА, ІНФЛЮЕНЦА (зах.)
- „флянці” (поль. з нім.) РОЗСАДА
- „холодильня”, „холодильник” ХОЛОДИЛЬНИК
- „цьяма” (поль.) НЕЛІЯ
- „умбра” (поль.) АБАЖУР
- „через ємність” З ЧЕМОНОСТИ
- „шалпінг” (анг.) (дія) КУПІВЛЯ; ПОКУПКИ
- „іти шалпінг” ІТИ ЗА ПОКУПКАМИ
- „шіпати” (зах.) ШИПАТИ.

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЧКА ДОПОМАГАЄ БАТЬКАМ ВИХОВУВАТИ ДІТЯНУ.

Олекса Синявський

КОРОТКА ІСТОРІЯ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ»

(Передрукують мо і збірника Культура українського слова, ч. 1. Київ-Харків, 1931).

Закінчення

Алеж кінець-кінцем правовис чужих слів повинні встановити лише освічені люди, обізнані з чужими мовами, народні ж маси сприймають чужі слова, як і свої власні, так, як їх чути і бачити написаними. З погляду ж природи української мови компромісове розв'язання справи видається слушним, бо, напр., нем'якого л в українській мові далеко більше, ніж м'якого, отже коли б усі чужі слова передавати з м'яким, то тим ми б порушили природні відносини і нем'якого і м'якого в мові. Та чи так, чи інак, ця формула правовису чужих слів повинна зпасти на цим місці односторонню традицію і наддніпрянців і надністриянців і згодом утворити нову й всеукраїнську традицію з елементів перших. Зблизить 5 — 10 років і багато з того, що тепер нам може здаватися чудним, незвичайним, стане звичайним і органічним подібно до того, як давні запозичення в народній мові з інших мов нікого не вражають тепер тим, що в них буває і нем'яке л, і м'яке, і з, і г, напр., і Кирило (гр.), Мікола (гр.), панка (лат.), лантук (нім.), ланка (нім.), і лок (нім.), пляшка (нім.), вершляк (нім.); Григор (гр.Т), Галка (гр.Т), недощмига (нім. g) і грунт (нім. g), ганок (нім. g) і т. і. н., хоч іноді знов же й тут буває неусталеність: лущня і лощня (нім.) тощо.

Між іншим, слід відзначити, що перед остаточним переглядом у президії всіх намічених змін і додатків до друкованого проєкту, їх надіслано до Києва в редакційну колегію, поповнену проф. Е. Тимченком та О. Куріловою. Майже чисто всі одноставні побажання цієї колегії були приняті цілком в президії.

До 10 засідань треба було відбутися президії на те, щоб розв'язати всі правовисні питання. Зовсім не порушені постановами Конференції питання звичайно й на президії не були порушували, і в остаточну редакцію вони ввійшли з проєкту без змін.

З усього сказаного ясно видно, що „Український правовис” є витвір колективний у найширшому розумінні слова. Десятки людей із різних закутків Радянської й позакордонної України брали надблизку участь у вирішенні правовисно-мовних проблем, а сотні в дискусії. Серед членів цього колективного автора бачимо 2 Народних Комісарів Освіти, 2 заступників їх, 5 академиків, 28 професорів і філологів-спеціалістів, 8 учителів (педагогів), 7 робітників преси й друку, 18 письменників. Суспільна контрола, як бачимо, була цілком достатня. Дуже складне завдання — знайти для літературної мови „середнє арифметичне” звичок, бажань, інтересів людей з різних культурно-відавничих і політично-роздільних частин української землі, і знайти, розуміється, без ушкодження природи мови й без непотрібного ламання традиції, все ж розв'язане. Принаймні про це може свідчити ставлення президії до „Українського правовису”: як уже сказано, в її останньому складі були прихильники крайніх протилежних течій, і в цілому вона досить точно відбила Конференцію, а проте текст цього „Українського правовису” у цілому прийнятий на останньому засіданні її односторонньо. Це не виключає того, що в подробицях і дрібницях розходження між членами президії були до кінця і не раз й розв'язувано більшістю тієї самої голося, і напевно не тільки серед членів президії, ба й взагалі серед усіх українців не знайдеться жадного, хто б не був із чогось у „Правосисі” недоволення, але це ж зовсім природна річ.

Наостанці годиться подати загальну характеристику „Українського правовису” і разом відповідати на деякі закиди критики. Чим виправдується те, що від початку й до кінця тричірочної праці Державна правовисна комісія намагалася дати і нарешті дала те, що не є ані український правовис, ані українська граматики? Дивлячись на справу з становища нормального розвитку літературної мови, таке завдання, як усталити морфологію її, справді не можна виправдати. Взагалі літературна мова нормально складається поволеньки, і люди, носії її, власне й не відчувають тієї еволюції, мало відчувають навіть неусталеність її, бож та мова — то невід'ємна частина іх істоти, то вони самі. І нормування літературної мови за такого стану зводиться до академічно-педагогічних спроб визначити найбільше поширене й типове в мові, що й рекомендується, звичайно, як зразкове. Саме розуміння цього типového й зразкового в цих випадках більш-менш однакове, бо досвідчені таїння при такому розвитку літературної мови бувають дуже сильні. Неминучі мовні розходження й певні „правовисні питання” існують і за такого стану, та вони мають

більше академічний характер і спокійно дискутуються собі серед спеціалістів, мало або й зовсім непомітні в літературно-мовній практиці, де німітундності й усталеності є. Але в історії розвитку української літературної мови є такі моменти, що ніяк не дозволяють назвати її розвитком нормальним. Поперше це і досі не зліквідоване політичне роз'єднання українського народу і подруге надзвичайна зміна значення літературної мови в житті з мови жеманської напіввелегальної інтелігенції до Жовтневої Революції волею цієї останньої вона стає органом державної й громадського життя цілої країни. Не можна ж не зважити на те, що десятки й сотні тисяч дорослих більш чи менш освічених людей, звиклих до досить уніформної російської мови, повинні (і не всі ж „повинні” з примусу!) перейти на українську мову. Це, розуміється, ненормальність для життя української літературної мови, бо до цієї останньої ті люди неминуче мусять ставити такі ж вимоги, як і до звичної для них мови, алеж діючо оцю ненормальність намагалися усунути чи бодай би хоч зменшити чимось іншим, як не унормуванням у межах можливого самої мови. Уже академічні „Найголовніші правила українського правовису” зробили великий крок до того унормування, алеж вони охопили лише частину того, що потребувало негайного унормування в наших реальних умовах життя. У величезній своїй більшості доросле населення вже не вчило і не могло вичити української мови так систематично й органічно, як то було за нормальних умов, воно здебільшого вчило і вчило її на практиці, отже й потребує не стільки систематичних курсів, як практичних довідників, та й для систематичного органічного вивчення (в школі) у нас бракувало твердої мовної бази, коли, напр., до виходу „Найголовніших правил українського правовису” важко було знайти дві граматики, де б однаково відмінювано такі слова, як „ніч”, „радість”, а іноді так і той самий автор відмінював їх різно в різних виданнях своєї граматики. От чому Державна правовисна комісія визначила своє завдання так саме, а не інак. Сама дійсність, повсякденне життя проказувало їй, що до нормального розвитку української літературної мови треба передусім впорядкувати зорову та значною мірою і слухову форму слів, отже визначити найпотрібніші з практичного погляду правовисні, фонетичні, морфологічні норми й для літературної мови. Адже це база для літературної мови, а не теоретичні подробиці про фонемні й графемні української мови й їх взаємини, та й пощо заглиблювати тут у те, що іноді не видно аж сумнівне навіть із верховин науки? Та жадною мірою „Український правовис” не має заступити систематичні курси української граматики від початку до науки, бо він між іншим призначенням має тільки полегшити й ургунувати пошлу й розвиток цих останніх. Не менше безпідставно було б думати, що „Український

правовис” виник із специфічних потреб „українізації” і для неї, що цей правовис сам здолає навчити людей української мови. Комісія свідомо з одного боку поминала дещо навіть із того, що безпосередньо в'єжється з правовисом, але не стоїть на передшоді розвитку української літературної мови, або не так надеться до нормалізації (напр., вживання великих літер), а з другого зв'язала вномовувати таке, що зовсім власне до правовису і не належить, як от морфологію або граматичну термінологію. Не все Комісія розв'язала однаково категорично й однаково повно: не все, певна річ, і якнайкраще, але досить застосувати „Український правовис” до першої-ліпшої сторінки першого-ліпшого тексту української мови, щоб пересвідчитися того, як все ж багато правовисно-мовних питань, непорозуміння і вагань усуває й розв'язує цей правовис.

Щодо свого одного з найголовніших завдань — спрощення правовису, то треба сказати, що Комісія далека була від тенденції спрощувати за всяку ціну, бо засідія виходила з принципу — правовис для мови, а не навпаки, як і мова для людини, а не навпаки. Ніяким чином не мала Комісія за завдання своє дати елементарний правовис, і деякі подобиці з „Українського правовису”, а іноді й розділи, призначаються власне для спеціалістів, як авторів граматики, перекладачів із чужих мов тощо. Але ніколи не забувала й завдання дати такий мовний і так, щоб із нього могла покористатися й кожна більш-менш письменна людина.

Як видно з усієї цієї короткої історії „Українського правовису”, завдання, методи й умови опрацювання книжки були настільки складні й трудні, що годі від неї сподіватися суцільності, простоти й послідовності звичайної книги: вона настільки ж складна, настільки колективна складніший супроти окремого члена його. Але тим самим настільки ж більша й вага книги.

„Так акад. Ст. Смаль-Стоцький, критикуючи проєкт правовису, заперечує рацію вживання апострофа після р в таких словах, як „тір” тощо супроти таких, як „рбий” тощо (ж. Україна 1—2 жн., за 1927 р., ст. 233), а проте на величезній частині території українського народу розрізняються як різні слова, напр., „зір’я”, „зір’я”, „повірю”, „люверю”, як розрізняються „ушка” і „юшка” тощо. Також виділяється йому с в м о в і л ь н и м застереження не писати в присяжних примітках „н”, а самоволі тут жадно нема, коли зважити, що по українських говорах досить поширені форми „лянин”, „Галич” тощо, що такі форми трапляються навіть у Гринченковому словнику („донін”, „тетні”, у Шевченка „Прісе писмо” — див. Т. Шевченко, Т. III, Листування, ВУАН, 176 ст.).

Д.Б. Чопик

Потреба стандартного правописного словника української мови

Невпорядкованість української правописної практики на чужині турбувала й турбує людей нашої громади, особливо вчителів, журналістів, науковців та різних працівників пера. Одначе нормалізація правопису, треба собі ясно здати з цього є суспільству, де немає єдиного авторитету щодо цієї справи.

З історії правописної проблеми на українських землях масома наглядний приклад, як складно може бути справа правопису. Коли в 1893 р. у Львові з'явився новий підручник української мови Степана Смалюка-Стоцького й Теодора Гартнера *Руська граматика*, що була основана в загальному на фонетичних принципах, головним правилом якої було „лиши так, як говориш“, то проти „фонетичного“ обрушилось шле суспільство.

Проф. Василь Сімович дуже влучно узагальнює ситуацію, що тоді виникла. Він про неї так писав: „Одні боронили того, чого ще самі добре не знали; другі з завзяттям те саме поборювали; інші ставили до цієї справи байдуже. Алеж дискусії були завзяті, і мали вони „політичний“ характер. Йшли вони на тему, чи „фонетика“ поробить на такі поляки, чи не поробить. Чи, як ми перестанемо жвжати твердого знака (ъ), то чи перестанемо ми бути привидними русинами. Чи, відкинувши багато знаків, які знають церковні книги, ми згодом умітимемо читати ті книги, і нас тим легше буде поперетягати на латиницькі, або, ще гірше, чи не поробимося ми безбожниками, такими, як ті радикали, що без сорому, без Бога в серці, від кількох років видавали свої газети і без „Юра“ (ъ), і без „Ятя“ (ь), і без „Юри“ (ы), і без ніяких дашків над о, над е, над и, і скрізь ставили замість них польське „...“. Та найякірший аргумент проти нового правопису було те, що його нам накликають чужі, поляки, а поляки — хитрі, все щось так придумують, щоб нас знищити...“ (стор. 192, у книжці В. Сімовича *Українське мовознавство*. Розвідки й статті, 2, упорядк. Юрій Шевельов, в-во The University of Ottawa Press, 1984).

(На маргінесі, — говорячи про ці аргументи, — можна принизити скільки з них могло б повторитись при введенні „нашого правопису“?)

Тоді ж, зворочені палкою дискусією, галицькі українці організували протест проти введення „фонетичного“ правопису і писали до австрійського цесаря лист із стотисячним числом підписів огрічених русинів-українців. Сьогодні, однак, ми знаємо, що, до певної міри, тий сам правопис був згодом прийнятий українським авторитетним пілом, Всеукраїнською академією наук у 1928 р. в Харкові. Це власне й був той „Український правопис“, що його, як вже наше інтелектуальне суспільство в диявола бажав прирватися без огляду на те, що в ньому багато чого треба змодифікувати й виправити.

При цьому згадати про деякі недоліки цього правопису, які нас найбільше турбують, а саме: наслідування правил російського правопису при передаванні чужомовних слів, особливо географічних назв, слов'янських, ба навіть українських, при передаванні іношомовних слів з латинської мови (наприклад, „Х. декарт“); деякі застарілі, а то й хібно написані слова нап. у Голоскевича: мизинець (замість мизинець), статей (замість статей), загибель (замість загиль); але найголовніше для нас на еміграції те, що там зовсім нездовільно розроблені правила щодо написання англійських, єспанських, французьких і т.д. власних імен і географічних назв.

В підрадянській Україні цей правопис також уже не три рази переробляли і, здавалось б, що, маючи до диспозиції великі наукові сили, Академія наук УРСР повинна б видати найвпорядкованіший довідник українського правопису. І пра-

Марія Овчаренко

Деякі питання українського церковно-релігійного мововжитку

Наближення ювілею 1000-ліття християнства в Україні накладало на українську громаду вільному світі цілий ряд історичних завдань. Крім духовного оновлення християнських ідеалів, напевно в центрі нашої уваги стане також праця над політичним, та ще в більшій мірі культурним оновленням. Зайво пригадувати, що в длянці культури на першому місці треба поставити справу не тільки збереження нашої мови, але й піднесення її на вищий рівень.

Перший і найважливіший шлях до цього — це, в міру спромоги, впровадження нормалізаційних критеріїв.

Багато говоримо про брутальне нищення української мови на рідних землях у т.зв. УРСР, забуваючи про те, що російський мови довершується й серед нас руками наших письменників, публіцистів, науковців та суспільних діячів. Тут велику роль грає наше збайдуження або й дефіцитне ставлення, мовляв, „нічого не можна зробити“. На думку деяких наших провідних діячів, порядок в мовно-правовисних справах повинні зробити наукові установи, яких масома кілька. До деякої міри це правда, але тільки на поштову. Треба взяти до уваги, що кваліфікованих мовознавців, які мали б підняти цього важкого завдання, в нас дуже мало. У наших емігрантських умовах — це вимараєць порода, — „ендлейджерд спіше“.

В такій ситуації більшість наших робітників пера (назвуй їх „консервативами“) йдуть по лінії найменшого опору, притримуючись догматично словника Г. Голоскевича та т.зв. „Харківського“ правопису. Виконуючи „патріотичний“ обов'язок за всяку шину зберігати культурну спадщину відродження 1920-их років, вони не здають собі справи з того, що після шістьох десятиріч мови змінилася, і треба внести низку поправок та доповнень.

Група значної меншости (назвуй їх „прогресистами“) пішла ще легшим шляхом, приймаючи в своїх виданнях сучасний радянський правопис, чим наче даючи апробату правописові, що з наказу Москви насичений

росіяня, вважаючи це недосвідною шілкою, яку тепер совєтські патріоти „злитя нації“ так інтенсивно пропалують. Найкращий засіб самооборони бачив він у плеканні свідомості національної окремішности, несвідомість якої, на його думку, веде до розбиття сил та матеріалістично-еогоїстичних тенденцій. Велику увагу прив'язував він до вивчення української мови, без засвоєння якої всі українські змагання будуть збудовані на піску. (Чехович, ст. 112). Тут треба брати до уваги, як бачить Потєбня, теоретичні студії над мовою, бо теоретичні студії показують її відмінність від інших мов, та й практичне володіння мовою, яке веде до її удосконалення та до повного розвитку всіх сил нації. Обороняючи рівноправність усіх мов, Потєбня виходив із заложення, що навчання в школах повинно бути в рідній мові, бо мова матері є найкращим інструментом для умового розвитку дитини. („Мова і народність“). Двомовність уважав він перешкодою в нормальному розвитку дитини.

Думки Потєбні можна б цитувати сторінку за сторінкою, якщо на це дозволив би обмежений розмір газетної статті, бо їх актуальність в добі творення „єдиного радянського народу“ тепер не менше гостра, як була сто років тому. Намагання кремлівських вождів приспівити процес злиття нації, разом з яким ідуть переслідування національних культур, русифікація мов, зокрема української, вивізування російської мови та пропагування двомовности. У світлі таких фактів зрозуміло, чому в інтерпретації творів Потєбні стільки перекручування, недомовляння, а то й замовчування його ідей. У цій ситуації ледве чи можна сподіватися повного видання його творів та ще в перекладі на українську мову.

РОКОВИНИ...

(Закінчення зі стор. 5)

східнослов'янських нарч... Радянські мовознавці стверджують також „певні суперечности в його світогляді та наявності ряду глумлень ідеалістично-психологічного характеру...“, що суперечить їхньому твердженню про „матеріалістичну спрямованість його світогляду...“ В *Українській Радянській Енциклопедії* можна знайти ще й таке, що „Потєбня борювався за тісний зв'язок російської і української культур“. Авторі такої видумки напевно знали, що пишуть неправду, бо такі відомі твори Потєбні, як „Рецензія на збірник народних пісень“ Я. Головацького та „Мова і народність“ були їм не знані. В обох цих творах Потєбня вказує на згубний вплив русифікаційської політики на Україні та денационалізації. Рецензію на зб. пісень Я. Головацького справедливо вважають протестом Потєбні проти указу з 1876 р. та проти тих теоретиків на полі науки, що це насильство оправдували та підтримували (К. Чехович, ст. 105). Думки, що їх висказав Потєбня в цих двох працях, після сотні років актуальні ще й сьогодні. Він послідовно вказував на шкідливий вплив денационалізації, яка веде до внутрішнього розкладу шилого народу: його умового та морального загнивання. У своїх роздумах Потєбня особливо увагу присвячував мові: „Не використовуючи аповні своєї мови, шлий народ поволі дегенерується на всіх длянках життя“. Головною роллю в денационалізації, пише Потєбня, грає чужа школа, в якій в учнях із зденационалізованого народу витворюється комплекс умової залежности“. Був Потєбня також проти запровадження однієї спільної мови для українців і

росіяня, вважаючи це недосвідною шілкою, яку тепер совєтські патріоти „злитя нації“ так інтенсивно пропалують. Найкращий засіб самооборони бачив він у плеканні свідомості національної окремішности, несвідомість якої, на його думку, веде до розбиття сил та матеріалістично-еогоїстичних тенденцій. Велику увагу прив'язував він до вивчення української мови, без засвоєння якої всі українські змагання будуть збудовані на піску. (Чехович, ст. 112). Тут треба брати до уваги, як бачить Потєбня, теоретичні студії над мовою, бо теоретичні студії показують її відмінність від інших мов, та й практичне володіння мовою, яке веде до її удосконалення та до повного розвитку всіх сил нації. Обороняючи рівноправність усіх мов, Потєбня виходив із заложення, що навчання в школах повинно бути в рідній мові, бо мова матері є найкращим інструментом для умового розвитку дитини. („Мова і народність“). Двомовність уважав він перешкодою в нормальному розвитку дитини.

Думки Потєбні можна б цитувати сторінку за сторінкою, якщо на це дозволив би обмежений розмір газетної статті, бо їх актуальність в добі творення „єдиного радянського народу“ тепер не менше гостра, як була сто років тому. Намагання кремлівських вождів приспівити процес злиття нації, разом з яким ідуть переслідування національних культур, русифікація мов, зокрема української, вивізування російської мови та пропагування двомовности. У світлі таких фактів зрозуміло, чому в інтерпретації творів Потєбні стільки перекручування, недомовляння, а то й замовчування його ідей. У цій ситуації ледве чи можна сподіватися повного видання його творів та ще в перекладі на українську мову.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА ЗРОЗУМІЛУ МОВУ В НАШИХ МОЛИТВАХ

Коли я був малим хлопцем, родичі вчили мене молитви „Отче наш“, потім мене вчили цієї молитви в школі. Приходить перша світова війна. Я став воювати австрійської армії, опинився на фронті, коли був в критичних хвилинах свого життя, перед наступом на ворога, молився дуже щиро й гарячо до Господа Бога „Отче наш“... до Пречистої Діви Марії „Богородице Діво Маріє“... але тому, що в моїй молитві деякі слова були для мене незрозумілі, то я, на додаток молився по-польськи, „Свєнта Маріє Матко Боска, мудльсьє за намі гжєшніми терзі, і в годзіне нашєй сьмієрці, Амен“. Чому молився так? Бо коли ми не розуміємо деяких слів, то молитва не є такою щирою.

Мати Божа і Всевишній Господь, охоронили мене від певних випадків смерті як підчас першої, так і підчас Другої світової війни. Пізніше при різних нагодах у церкві я молився і дякував моїм *Хоронителям* за ласку охорони мого життя. Незрозумілі слова в молитві дали вимовляти так, як усі по-староцерковному.

У 1948 р. прибув я до Канади, за старанням мого брата, священника Української Православної Церкви в Канаді. Мені треба було бути дяком, то на скору руку, вивчав наші щоденні молитви по-українському. А йшло досить легко. Бо всі слова рідні. Але одне речення в молитві непокоїло мою совість, а це: „І не веди нас у спокусу“. Признаюсь щиро, що на слово „...во іскушеніє“ не звертав я уваги. Бо його значення таке не розумів. Я передумав на всі ляди, однак не був згідний з тим, щоб Господь провадив нас у спокусу. Ні! Молитва — це розмова з Богом, тому я постановив не ображати Господа Бога і вимовляти „Хорони нас від спокуси“, що виконую по иншиній день.

Скоро вивівав я з Давфину, де брат був на парафі, до Торонта. На мє шастя, у 1961 році появляється в щоденнику „Дейлі Стар“ стаття одного з теологів, значить, фахівця в релігійних справах, де він твердить, що в 325-тому році по Христі, в місті Нікеї (тепер Туреччина), на Соборі Патріархів, коли впроваджували молитву „Отче наш“, не знали добре мови і помилково подали „не веди нас у спокусу“. — Таке твердження теолога потвердило мє думання.

Але це мене не задовольнило. Було прикро слухати, як ми в церкві співом ображаємо Бога. Так шлий християнський світ молився за винятком римо-католицької церкви в Мєксико, де вимовляють „не дай нам попати у спокусу“, що дуже різниться від не веди нас у спокусу“.

АНТІН ГРИЧЕНКО
Учусу-споруєчки-надаємо

ВІД РЕДКОЛЕГІЇ:

Дякуємо за широкого й цікавого листа. Щоправда, редколегія „МПМ“ не вважає себе компетентною дати задовільну відповідь на питання, яке заторуєте в своєму листі, бо це входить в сферу теологічних наук. Нам тяжко сказати, чи переклад Господньої молитви зі староцерковної мови, якою були написані євангелії, точний і докладний. Знаємо тільки, що деякі протестантські теологи кєстєноують точність перекладу звороту „І не веди нас у спокусу“. Про це треба говорити з ученими — біблістами та спеціалістами грецької мови. До Вашого спостереження про те, що в римо-католицькій церкві в Мєксико моляться „Не дай нам попати в спокусу“ можемо додати, що так само моляться в Єспанії, Пуєрто Ріко та всіх південноамериканських країнах, де панує єспанська мова.

У Біблії, виданій у Торонто в 1962 р. Канадським Біблійним Товариством (прізвища перекладача не подано, але це, мабуть, переклад І. Огієнка) замість „Не веди нас у спокусу“ перекладено „І не веди нас у випробування...“.

Великі народи і їхні літератури не бояться новотворів, які вживають і вводяться в літературу, а тому їхні мови ростуть, розвиваються. Мови замкнені у гетті народів, занепадають. Погляньмо на мови великих народів: англійські, американські, чи хоч би й на московські. Вони не бояться новотворів чи неологізмів (на „неологізмів“ слово, як подано в іншій статті цього ж числа „Мови про мову“). До своєї мови вони часто вводять і слова іношомовних народів. Кожне нове видання англійського словника збільшується на сотки, а то й тисячі нових слів.

Англійська мова — це ж 60 відсотків латини. Вони не бояться вводити до своєї мови й літератури такі слова, як „черлейд“ чи „черперсон“. Ідучи з духом часу зрівнювання прав жінок з правами чоловіків. В англійській мові сотнями літ писали „чермен“, а тепер пишуть „черперсон“. А скільки в московській мові „буттербрідл“ чи „парикмахерів“. А ми боїмося зревідувати й вживати поняття слова РОДИЧИ в розумінні споріднення на логічне значення РОДИЧИ, тобто батько й мати. Батьки: батько ж це тільки половина родича, а де ж є мати, яка родить дитину. Наші жінки колись запротестують проти вживання слова БАТЬКИ в розумінні РОДИЧИВ і скажуть, а чому ж не „Матері“, ми ж родимо дітей! Модерні американські жінки це назвали б мужеським шовінізмом. В Україні був же колись і матріярхат.

В кінці погляньмо на інше, нам споріднені, слов'янські мови, як вони називають батька й матір в множині. Поляки — „РОДЗИЦЕ“, москалі — „РОДИТЕЛІ“, хорвати й серби „РОДИТЕЛІ“, словинці — „РОДИТЕЛІ“, словаки — „РОДИЧИ“. Інші народи: мадяри — „ФОРРОС“, хоч батько й мати значить „апа“ й „анна“, японці — „она“, множина „риоші“, хоч батько значить „чічі“, єспанці — „ГЕНТОРЕ“ або „падре ет мадре“, французи — „ПЕС ПЕРЕ ЕТ МЕРЕ“, араби — РОДИЧИ С „АГТ“, батько називається „аб“

стаття одного з теологів, значить, фахівця в релігійних справах, де він твердить, що в 325-тому році по Христі, в місті Нікеї (тепер Туреччина), на Соборі Патріархів, коли впроваджували молитву „Отче наш“, не знали добре мови і помилково подали „не веди нас у спокусу“. — Таке твердження теолога потвердило мє думання.

Але це мене не задовольнило. Було прикро слухати, як ми в церкві співом ображаємо Бога. Так шлий християнський світ молився за винятком римо-католицької церкви в Мєксико, де вимовляють „не дай нам попати у спокусу“, що дуже різниться від не веди нас у спокусу“.

АНТІН ГРИЧЕНКО
Учусу-споруєчки-надаємо

ВІД РЕДКОЛЕГІЇ:

Дякуємо за широкого й цікавого листа. Щоправда, редколегія „МПМ“ не вважає себе компетентною дати задовільну відповідь на питання, яке заторуєте в своєму листі, бо це входить в сферу теологічних наук. Нам тяжко сказати, чи переклад Господньої молитви зі староцерковної мови, якою були написані євангелії, точний і докладний. Знаємо тільки, що деякі протестантські теологи кєстєноують точність перекладу звороту „І не веди нас у спокусу“. Про це треба говорити з ученими — біблістами та спеціалістами грецької мови. До Вашого спостереження про те, що в римо-католицькій церкві в Мєксико моляться „Не дай нам попати в спокусу“ можемо додати, що так само моляться в Єспанії, Пуєрто Ріко та всіх південноамериканських країнах, де панує єспанська мова.

У Біблії, виданій у Торонто в 1962 р. Канадським Біблійним Товариством (прізвища перекладача не подано, але це, мабуть, переклад І. Огієнка) замість „Не веди нас у спокусу“ перекладено „І не веди нас у випробування...“.

або „бу“, а мати „ім“, або „ум“, латвійці — батько „тєвс“, а мати „матє“, а „родичі“ — Вєчакі“ Думая, що цих прикладів вистачає.

Даймо ж і ми нашій мові право жвжати в літературі слово РОДИЧИ в його логічному розумінні батька й матері.

СТЕПАН ВОЛНІК

ВІД РЕДКОЛЕГІЇ:

Ми вдячні за Вашу статтю, тому, що голоси читачів завжди стимулюють обмін думками. Погоджуємося з Вами, що надмірний пуризм збіднює мову. Як знаємо, в наслідок суворої регламентації, заведеної сучасним політичним режимом в Україні, зайшло багато змін у літературній мові. Між іншим, усунуено багато слів, які довгими роками входили в склад літературної мови на західних землях. До Ваших завважень можемо ще додати, що слово РОДИЧИ в значенні батько й мати подане в словнику Б. Гріченка з цитатою з творів галицького вченого В. Ігнатюка: „Мали родичі сина“. При цій нагоді хочемо пояснити, що редколегія „МПМ“ ставить собі завдання „полоти мовний бур'ян“ в мові нашої інтелекції. Впроваджувати й устійнювати нові мовні правила лежить поза засягом наших завдань.

АНТІН ГРИЧЕНКО
Учусу-споруєчки-надаємо

ВІД РЕДКОЛЕГІЇ:

Дякуємо за широкого й цікавого листа. Щоправда, редколегія „МПМ“ не вважає себе компетентною дати задовільну відповідь на питання, яке заторуєте в своєму листі, бо це входить в сферу теологічних наук. Нам тяжко сказати, чи переклад Господньої молитви зі староцерковної мови, якою були написані євангелії, точний і докладний. Знаємо тільки, що деякі протестантські теологи кєстєноують точність перекладу звороту „І не веди нас у спокусу“. Про це треба говорити з ученими — біблістами та спеціалістами грецької мови. До Вашого спостереження про те, що в римо-католицькій церкві в Мєксико моляться „Не дай нам попати в спокусу“ можемо додати, що так само моляться в Єспанії, Пуєрто Ріко та всіх південноамериканських країнах, де панує єспанська мова.

Ваша „Сторінка“ дуже цікава й корисна, однак, вона зарідко виходить — пересічно три рази в рік... Хотілося б прочитати у Вашій „Мові“ більше про еміграційні новотвори й перелицювання з англійської мови, як от: ЗСА, Шулц, Шикаго, Чикаго, Бофало, суперпугота й інші — як це треба писати, і хто повинен вирішувати?

Чи доцільно писати „політичному“ „совєтський, совєти“ коштом української мови?

Чи писати „народний“ чи „народний“ й більше таких „подвійних“ правописів. Який правописний чи інших словник найбільше відповідає „чистоті“ української мови?

Мабуть, цих проблем нікому не оминати, але варто послухати думки мовознавців, і треба щоб їх більше друкували в нашій пресі.

Ваша „Сторінка“ дуже цікава й корисна, однак, вона зарідко виходить — пересічно три рази в рік... Хотілося б прочитати у Вашій „Мові“ більше про еміграційні новотвори й перелицювання з англійської мови, як от: ЗСА, Шулц, Шикаго, Чикаго, Бофало, суперпугота й інші — як це треба писати, і хто повинен вирішувати?

Чи доцільно писати „політичному“ „совєтський, совєти“ коштом української мови?

Чи писати „народний“ чи „народний“ й більше таких „подвійних“ правописів. Який правописний чи інших словник найбільше відповідає „чистоті“ української мови?

Мабуть, цих проблем нікому не оминати, але варто послухати думки мовознавців, і треба щоб їх більше друкували в нашій пресі.

Р. Колєсник
Торонто

Від Рєдколегії: Широ вдячні за листа. Вафшєлєтєн надрукуємо в наступному випуску „МПМ“.

ВИПРАВЛЕННЯ ВАЖЛИВІШИХ ПОМИЛОК У „МПМ“

Ч. 1 (19)

Стор. 1	Треба
---------	-------

19 р. зн. Д. Овчаренком	С. Овчаренком
9 р. зн. Домоєглий	допомогли їй
8 р. зн. духовну	духову

Друга шпальта	
18 р. зн.	
Єфремов як історик	Єфремов як історик літератури

7 р. зн. статтю М. Овчаренко „Духова криза П. Тичини“	„Маріологічні мотиви в літературі „розстріляного відродження“. Цикль статей „Духова криза П. Тичини“ був надрукований в журн. „Дзвони“ ч. 1 (104) 1978 („про „Соняшні кларнети“), ч. 2 (106) 1978 (про зб. „Замість сонетів і октав“), ч. 3-4 (106-107) 1978 (про зб. „Плуг“), ч. 4 (111) 1979 (про зв. „Вітер з України“).
---	---

Статтю „Псалми Давидові Т. Шевченка — політичні поеми чи розмови з Богом“ поміщено в збірнику на пошану Блаженішого Патріарха Кард. Йосифа Сліпого, Рим, 1984 р.	
--	--

Стор. шпальта 2.	
4 р. зн. бажасмо її	бажасмо їй

Ч. 2 (20)

Скорочення: ш. — шпальта, р. — рядок, зг. — згори, зн. — знизу.

Правильні написання такі:

Стор. 1.	
Роківини...	
ш. 1. р. 10 зг. Діпазон	

Розмови... ш. 2. р. 21 зг. до „ЖАДІБНИЙ“ с ш. 2. р. 1. зн. lasagna

Оком по прєсі ш. 1. р. 24 зг. „впрочім“ (рос.) ш. 1. р. 48 зг. „караїбський“ КАРІБСЬКИЙ ш. 1. р. 21 зн. „круз“ — скреслити шлий рядок ш. 1. р. 4 зн. ЗА ТАКИХ

Видас ШКІЛЬНА РАДА при УККА

Рєдагєс Колєгіє в складі: Марія Овчарєнко, відповідальний рєдактор, Євгєн Федорєнко та Анатоль Вовк.

Адреса: Educational Council — U.C.C.A. P.O. Box 391-Cooper Station New York, N Y 10276-0391

ГОЛОВА КОМІСІЇ ПАЛАТИ Репрезентантів у справах розвідки, демократ Лі Гамільтон, виступив проти надання зенітних ракет повстанцям Афганістану і Анголі; оцілених із секретних фондів Сі-Ай-Ей. Л. Гамільтон закликав надавати таку допомогу відкрито і оцілювати її з крайового бюджету. Для прийняття відповідного законопроекту він запропонував відіти голосування на об'єднаному засіданні двох палат Конгресу. Президент має право надавати секретну допомогу з фондів Сі-Ай-Ей без санкцій Конгресу, однак у цьому випадку він повинен дістати одобрення комісії в справах розвідки.

Вісті з української громади в Норт-Порті

Жіночий хор місцевого Осередку при фортепіано диригентом д-р Ярослава Грабович

Там на півночі нашого континенту головно в околиці Великих Озер, де люють холодні вітри і морози, взимку непривільно жити. Та який контраст з пляжами Мексиканської затоки на Флориді, де легкі морські хвилі граються у соняшних проміннях, веселі лиця перехожих вздовж піскової морської пляжі. Коло мене старший пан з вудкою в руці пробує щастя: „Коби хоч клюнула, а то й хробака не хоче з'їсти!“ Зустрічаю старшого друга, він вже 10 літ на смертності, пробував спершу зажити в околиці нашої Союзівки, але змінив плян, перекочував на теплу Флориду. Питаю його, чому вибрав саме Флориду? — „Дуже, хочеш прожити боляд п'ять років довше, заки надрукують календар у „Свободі“, втікай на Флориду!“

Американці люблять статистику, всякі теренів баланси. Недавно ствердили, що найбільш догідні місцевості для поселення емігрантів — це Сан-Дієго в південній Каліфорнії і Сарасота на Флориді. Як там в Сан-Дієго, хай напишуть українці, що там проживають. А околиці Сарасоти — це наші поселення у західній Флориді, це також наш славний Осередок в Норт-Порті, коло Ворм-Мінерал-Спрінгс.

Питаю друга, чи не надано тобі тут проживати, далеко від громадських і культурних осередків? Зовсім не так, приїжджають на Флориду відомі громадські діячі, артисти, співаки; малайя привозять свої картини на виставки. У нашій Осередку св. Андрія не менше імпресії ніж у Філадельфії, і які вибагливі програми! Справді, не можна нарікати.

Згадаймо хоча б про недавні більш успішні імпресії 15-го лютого ц. р. в річницю уродин сл. п. Блаженішого Патріярха Йосифа, замість врочистої академії, цим разом ми прослухали багату змістом доповідь про наукову творчість Патріярха, яку прочитав д-р Павло Сенія, автор монументального твору про Богословську Академію в трьох томах „Світлий Істини“. Тема доповіді — „Патріярх Йосиф Сліпий — науковець, ректор Богословської Академії“. Прелегент проаналізував творчість Патріярха у трьох аспектах: догматичній праці; аскетичні трактати; обрядові звичаї і традиції.

Д-р Сенія навістив праці Патріярха та узагальнив численними цитатами з його писань. Перед присутніми виринула могутня постаць науковця, глибокого знатока догматики, історії та традиції українського церковного обряду, спільного для Української Православної і Католицької Церков.

Проминуло декілька днів безжурних зустрічей при купелі у Теплім Озері, традиційна вже щоп'ятничні вечери зі смачними варениками в Осередку. 22-го лютого — імпазантна імпреса, цим разом вляцтована українська жіночество при Осередку св. Андрія: „Свято жінки-героїні“. Програма виконала вілності жіночеством, і цим разом чоловіки тільки подавали жінкам мікрофон та сиділи за столиками при вході на залю.

Наша піяністка д-р Ярослава Грабович була цим разом також диригенткою. Хор виконав дуже гарно дві пісні „Могили...“ „Могили“, сл. Л. Полтави, муз. Ф. Фіцаловича, та „Сину, качки летять“ сл. М. Ткача, муз. О. Білаша. Вступне слово Віри „Повх“, змістовний реферат відчитала Софія Барусевич. Інцензіацію „Ві, свято героїні“ Лесі Храпливої виконали — Марія Тесарович, Женя Семенюк, Павліна Різник, Оля Коб-

Павло Турула

25-ліття інституту при Джан Керолл університеті в Клівленді

Інститут для советських і східноєвропейських студій при Джан Керолл університеті в Клівленді був створений в червні 1961 року за ініціативою і старанням проф. Михайла Папа, професора історії цього ж університету. Університет з гордістю відзначає чверть сторіччя інституту і в окремій обширній ювілейній брошурі переповідає його історію і зокрема високо оцінює заслуги в праці та розвитку інституту проф. Михайла Папа, директором якого він є від його оснування і по сьогоднішній день.

Інститут впродовж 25-літнього існування провів величезну наукову працю в ознайомлюванні й правдиво науковому навігуюванні історії народів Східної Європи, а зокрема історії України, спростовуючи помилковий підхід і не ґрунтовану на наукових джерельних історичних залаженнях її періодизацію.

Як відомо, старші американські історики під впливом російських істориків, безкритично їх наслідують і повторюють їхню, незгідну з наукою і джерельними історичними даними теорію про постання трьох східноєвропейських народів, які жили, творились і розвивались кожний окремо, а не за твердженням російських істориків про їхнє спільне походження, які вже пізніше, в ході історії, почали відокремлюватися і вкінці стали зовсім окремими народами.

І тому ще і ще раз треба підкреслювати заслуги інституту під керівництвом проф. М. Папа в напрямі спростування теорії російських істориків і тим самим впливання на американських і неамериканських істориків прийняти правдиву, згідно з джерельними даними теорію постання і періодизацію історії трьох східноєвропейських народів.

Впродовж 25-літньої праці інституту з ініціатив проф. М. Папа влаштував сотні наукових конференцій, панелів та дискусій, на яких відповідно унапрямувало та широко пізнавання історії сходу Європи та її народів.

Сотні студентів історії слухали та сприймали історію сходу Європи, сперту на історичних залаженнях і навігуюванні, поданих на викладах інституту. Багато з них писали свої праці під опікою і наглядом проф. М. Папа, темою яких була Східна Європа, а зокрема Україна. Крім цього інститут майже щорічно влаштував конференції-семінари для учителів історії середніх шкіл і тим самим багато причинився до того, що учителі починають критично ставитися до присланих шкільних підручників і подають своїм учням правильніше навігуювання історії Східної Європи.

Крім своєї наукової праці в університеті, проф. М. Папа є дуже активним у суспільно-громадській та релігійно-церковній діяльності в Великому Клівленді. Немає майже ніякої акції чи дії, яка відбувалася б без участі проф. Папа. Під сучасну по-

ру він є головою Асоціації Українських Національних Університетських Професорів, головою Осередку Праці НТШ в Клівленді, очолює наукову Комісію в спархіяльному громадсько-церковному Комітеті Тисячоліття Християнства в Україні.

За громадську й наукову працю був нагороджений в 1968 році Шевченківською Грамотою Воли. Проф. Папа є активним і в американському житті. У 1971 році став членом Управи міста Клівленду як директор людських резервів і економічного зростання. Часто на різні публічні імпреси запрошують його на головне доповідача. У 1967 році був визнаний найвизначнішим науковцем громадянського міста Клівленду. У 1972 році отримав нагороду Джан Керолл університету за блискуче викладання та наукову й суспільно-громадську працю. Як директор інституту мав подорожі та навігував контакти з різними науковцями в Америці й за кордоном.

В 1973 році після довгих дебатів, в яких інститут брав участь за посередництва проф. Папа, був ухвалений закон про етнічні спадщинні студії. У 1975 році проф. Папа був вибраний президентом Асамблеї національних етнічних студій, а також був членом Державного доповідного комітету спадщинних студій у Департаменті здоров'я, освіти й добробуту і брав безпосередню участь у плануванні й політиці етнічних спадщинних студій та акцій. У цьому характері його часто запрошували до Вашингтону для розроблення планів дії етнічних спадщинних студій. У цій серії конференцій про проблеми етнічних студій, що відбувалися в Білому Домі, він брав активну участь. В 1976 році проф. Папа беручи участь в конференції про етнічність і освіту, дав широкий виклад, в якому подав спосіб планування освіти в ділянці етнічної спадщинності. Інститут за посередництва проф. Папа брав активну участь у святкуванні 200-річчя Америки, будучи одним з ініціаторів створення Комісії цього святкування.

Очевидно, годі в короткій статті перерахувати всю широкую діяльність проф. М. Папа. Українська громада з вдячності й горла з праці проф. М. Папа, бо його праця не тільки вирізняє його особисто. Вона також підносить повагу й до української громади серед американців та інших етнічних груп.

Д-р С. В.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

МАРІЯ ЧАВУРСЬКА, член УНС Відд. 204-го ім. А. Гончаренка в Нью-Йорку, померла 24-го вересня 1985 року на 72-му році життя. Нар. 12-го вересня 1913 року. Членом УНС стала 1972 року. Залишила у смутку мужа Стелі, доньку Ліліану Осуну і сина Івана. Похорон відбувся 27-го вересня 1985 року на цвинтарі в Гемптонбургу, Н.Й. Вічна Йому Пам'ять!

М. Заліський, секр.

МИХАЙЛО РИБАК, член УНС Відд. 172-го ім. св. Миколая в Дітроїті, Іл., помер 26-го листопада 1985 року на 91-му році життя. Нар. 1893 року на Україні. Членом УНС став 1940 року. Залишив у смутку сина Ярослава. Похорон відбувся 3-го листопада 1985 р. на цвинтарі Голі Крос в Дірборні, Мінн. Вічна Йому Пам'ять!

Я. Базюк, секр.

ТЕОДОР Ф. ТАРБІЙ, член УНС Відд. 38-го ім. св. Миколая в Обірни, Н.Й., помер 27-го листопада 1985 року на 72-му році життя. Нар. 1913 року в Обірни, Н.Й. Членом УНС став 1945 р. Залишив у смутку дружину Анну. Похорон відбувся на цвинтарі св. Йосифа в Обірни, Н.Й. Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

НЕЛЛІ СОТОК, член УНС Відд. 100-го ім. Т. Шевченка в Мериллвуді, Іл., померла 9-го жовтня 1985 року на 72-му році життя. Нар. 1913 року в Гері, Іл. Членом УНС стала 1941 року. Залишила у смутку сестричку Марію Кругоф. Похорон відбувся на цвинтарі Каламет Парк в Мериллвуді, Іл. Вічна Їй Пам'ять!

Е. Сібак, секр.

ІВАН ДРОЗДОВИЧ, член УНС Відд. 448-го Т-ва „Самопоміч“ в Монреалю, Кве., помер 3-го жовтня 1985 року на 91-му році життя. Нар. 1894 року на Україні. Членом УНС став 1949 року. Залишив у смутку сина Микола, 9 вуків і 9 правнуків. Похорон відбувся 7-го жовтня 1985 року на цвинтарі Кот де Неж в Монреалю, Канада. Вічна Йому Пам'ять!

М. Перейма, секр.

ВОЛОДИМИР КВАСНІЙ, член УНС Відд. 158-го ім. Б. Хмельницького в Брукліні, Н.Й., помер на 66-му році життя. Народився 1919 року в Болюні, Західній Україні. Членом УНС став 1958 року. Залишив у смутку дружину Ольгу, чотири дочки: Ірену, Ліду, Адріану й Ларису; сестер — Настю і Наталку; братів — Василя, Микола і Михайла. Похорон відбувся 15-го жовтня 1985 року на цвинтарі св. Андрія в Бавуд Бруку, Н.Дж. Вічна Йому Пам'ять!

Управа

ПЕТРО ГОЛОВАЧУК, член УНС і колишній доповідний секретар 42-го відділу ім. Т. Шевченка в Пассейві, Н.Дж., помер 6-го жовтня 1985 року на 91-му році життя. Нар. 4-го липня 1894 року в Монастирських, Зах. Україна. Членом УНС став 1935 року. Залишив у смутку невістку Дарію-Ануїчку: Лорен, Джамі, Стасіка і Петра. Похорон відбувся 8-го жовтня 1985 року на цвинтарі Кальварія в Патерсоні, Н.Дж. Вічна Йому Пам'ять!

І. Блюха, секр.

ОЛЕНА ЗАХАРЧУК, член УНС Відд. 320-го ім. Пресвятої Тройці в Балтиморі, Мд., померла 15-го листопада 1985 року на 91-му році життя. Нар. 1894 року в селі Трибачівці, повіт Бучач, Україна. Членом УНС стала 1923 року. Залишила у смутку дочку Марію і Софію з чоловіком Річардом і внука. Похорон відбувся 18-го листопада 1985 року на цвинтарі св. Михайла в Балтиморі, Мд. Вічна Їй Пам'ять!

І. Малко, секр.

ВОЛОДИМИР МАЄВСЬКИЙ і **І.Й.**, член УНС Відд. 15-го Т-ва „Україна“ в Вашингтоні, Д.К., помер 14-го листопада 1985 року на 61-му році життя. Нар. 1924 року в Комарні, Україна. Членом УНС став 1951 року. Залишив у смутку дружину Анну, доньку Мотрю, сина Ярослава, тещу Теклю Салапату; в Україні — сестру Марусю з дітьми та сестру Олю з чоловіком та дітьми і дальшу родину. Похорон відбувся 18-го листопада 1985 року в мавзолею на Українській Національній цвинтарі у Вашингтоні, Д.К. Вічна Йому Пам'ять! Остан Зинюк, секр.

Приймається оголошення

СВЯТОЧНИХ ВЕЛИКОДНІХ ПОБАЖАНЬ у „Свободі“

Адміністрація „СВОБОДИ“ прошує ВШановних Читачів, Установ, Організацій, Товариств, Професіоналів, Купців і все Громадянство передати свої традиційні святочні привітання у збільшеному Великодньому числі, що зайдуть у найдальші закутини світу. Великий тираж „СВОБОДИ“ та відповідний зміст збільшеного святочного числа надають таким побажанням окремої вартості і значення.

ЦІНИ ОГООЛОШЕНЬ:

1 цаль через 1 шпальту	\$ 7.00
1 цаль через 2 шпальти	10.00
2 цалі через 2 шпальти	20.00
3 цалі через 2 шпальти	30.00
4 цалі через 2 шпальти	40.00
5 цалів через 2 шпальти	50.00
6 цалів через 2 шпальти	60.00

та в інших розмірах
ОГОЛОШЕННЯ ПРИЙМАЄТЬСЯ:
за старим стилем до 29-го квітня 1986 р.

Оголошення святочних побажань, РАЗОМ з ГРОШОВОЮ ОПЛАТОЮ, залежно від величини оголошень, надсилати до „СВОБОДА“
30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302

Комітет Оборони Української Спадщини та Головного Екзекутивного Комітету Українського Народного Союзу закликають Вас СКЛАДАТИ ПОЖЕРТВИ на його працю та акції для

1. Поширення правди про Україну
2. Поширення очорнювання та знеславлення українців
3. Оборони громадянських прав українців

Пожертви просимо пересилати чеками, або поштовою переказами на

Ukrainian Heritage Defense Fund
c/o Ukrainian National Association
30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

враз із відповідним виразком цього заклику

Просимо подати суму пожертви, своє ім'я, прізвище та адресу

Сума пожертви \$

ім'я та прізвище

число дому, вулиця

місцевість

стейт

поштовий код

ПОШУКУЄМО ПОМІЧНИКА до книгарні „Свободи“.

Бажане знання української і англійської мов. Добрі умовини праці і бенефіти.

Голоситися особисто.

„СВОБОДА“
30 Montgomery Street • Jersey City, N.J. 07302

Друкарня СВОБОДИ приймає на постійну працю **РОБІТНИКА** до висилки газет та інших друкарських робіт

Години праці від 8-ої до 4-30 по пол. Знання української мови обов'язкове. Добрі умовини праці і бенефіти.

Голоситися особисто

СВОБОДА
30 Montgomery Street • Jersey City, N.J. 07302
Тел. (201) 434-0237

СОЮЗІВКА потребує працівника на цілий рік ДО КАНЦЕЛЯРІЇ СОЮЗІВКИ

Платня після умови.

Голоситись: SOYUZIVKA
UNA Estate
Kerhonkson, N. Y. 12446
Тел.: (914) 826-5641

Помер Василь Ленчук

У п'ятницю, 21-го лютого ц. р. в Джерзі Сіті, Н. Дж., помер на 71-му році життя Василь Ленчук.

В. Ленчук народився 21-го травня 1914 року на Львівщині. Покійний залишив у смутку дружину Катерину, сестру Анну, синів Мірона, Стефана, Романа, Івана, Василя, доньку Лесю і Ольгу та п'ятеро вуків.

Похорон відбувся у вівторок, 25-го лютого ц. р. з похоронного заведення Фіото, до української католицької церкви св. Петра і Павла в Джерзі Сіті. Отець Роман Мірчук відправив Службу Божу, а відтак відправивши Покійного на вічний спочинок на цвинтар на „Верховині“ у Глен Спей, Н. Й. Там місцевий парох о. Юліян Осадла, wraz з родиною і приятелями, віддав останній салют Покійному. Присутні відспівали пісню „Видиш, брате мій“, а предсавник 54-го Відділу ООЧСУ, до якого належав Покійний, попрощав його.

ПЕТРО ЯРЕМА УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Займається похоронами в ВРОНХ, BROOKLYN, NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ

КОНТРОЛЬОВАНА ТЕМПЕРАТУРА

Peter Jarema
129 EAST 7th STREET
NEW YORK, N.Y. 10009
(212) 674-2568

The Ukrainian Restaurant & Caterers

132 2nd Ave. (8 St.) N.Y. N.Y. 10003
212-533-8765

PRIVATE PARTIES
Christenings • Graduations
Showers • Weddings
Anniversaries
Meetings and Wakes

UKRAINIAN MEMORIAL INC.
P.O. Box 430 • Dunkirk, MD 20754

Купуйте місця поховання в Українському Національному Пам'ятнику — Мавзолею (від 1,340.00 — 3,438.00 дол.) Ціна включає гранітну плитку і напис.

4111 Pennsylvania Avenue, S.E. Washington, D.C. 20746

Про подробиці можна довідатись:

- відвідавши нашу канцелярію при вищеподаній адресі,
- або телефоном: в урядові години від понеділка до п'ятниці від год. 10 вранці до 4 по полудні, телефонуючи на наш кошт (колект) (301) 568-0630, поза урядовими годинами: (301) 855-8864,
- або переславши негайно цей купон на адресу:

Грошу прислати мені безкоштовно докладні інформації про місце поховання на Українському Національному Цвинтарі-Пам'ятнику або подзвонити мені.

В МАВЗОЛЕЇ ..... В ЗЕМЛІ .....

Name _____
Street _____
City _____ State _____ Zip _____
Telephone: Area Code _____ Number _____